

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
Кафедра міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту

Зеліч (Яцко) Вікторія Вікторівна

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Навчально-методичний комплекс з дисципліни
для студентів I курсу денної форм навчання
факультету міжнародної політики, логістики та менеджменту
напряму підготовки: 8.18010016 «Бізнес – адміністрування»

Ужгород
2015

ББК 65.5
УДК 339.9
З – 48

Зеліч (Яцко) В.В. Міжнародна економіка: навчально-методичний комплекс / В.В. Зеліч (Яцко).- Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2015. – 80 с.

Для студентів денної форм навчання галузі знань 1801 «Спецефічні категорії»: 8.18010016 «Бізнес – адміністрування».

Автор:

Зеліч (Яцко) Вікторія Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту ДВНЗ «УжНУ».

Рецензенти:

Вергун В.А. доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин КНУ ім. Т.Г. Шевченка
Дроздовський Я.П. кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, заступник декана з навчально-виховної роботи факультету міжнародних економічних відносин ДВНЗ «УжНУ».

Відповідальний за випуск:

Черленяк І.І. доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту ДВНЗ «УжНУ».

Схвалено до друку рішенням кафедри міжнародного бізнесу,
логістики та менеджменту ДВНЗ «УжНУ»
(протокол № 11 від 7 травня 2015 р.)

© В.В. Зеліч (Яцко), 2015
© ДВНЗ «УжНУ», 2015

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Опис навчальної дисципліни.....	7
Методичні вказівки щодо вивчення дисципліни	8
Орієнтована структура залікового кредиту курсу для студентів денної форми навчання	10
Програма з дисципліни «Міжнародна економіка»	11
Робоча програма- практикум	11
Теми лекційних та семінарських занять	15
Модуль I	15
Модуль II	27
Теми семінарських (практичних) занять.....	37
Самостійна робота.....	37
Задачі для самостійної роботи студентів	38
Методичні рекомендації щодо виконання індивідуального науково-дослідного завдання (написання реферативної роботи)	40
Теми індивідуальних науково-дослідних завдань	41
Критерії оцінювання знань студентів з дисципліни «Міжнародна економіка»	42
Контроль успішності знань студентів	44
Питання для підготовки студентів стаціонарної форми навчання з дисципліни «Міжнародна економіка»	45
Тестові завдання з дисципліни.....	47
Термінологічний словник з дисципліни «Міжнародна економіка».....	48
Список рекомендованої літератури.....	64
Додатки.....	66

ВСТУП

Формування світового ринку закономірно зумовило встановлення міждержавних зв'язків з їх характерними рисами, особливостями та закономірностями, що базуються на теорії міжнародної економіки.

Міжнародну (світову) економіку можна трактувати у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні — це теорія, що застосовується для вивчення економіки сучасного взаємозалежного світу. Вужче трактування визначає її як частину теорії ринкової економіки, що вивчає закономірність взаємодії суб'єктів різних держав у міжнародному обміні товарами, русі факторів виробництва та формуванні міжнародної економічної політики держав. Базою міжнародної економіки є теорія ринкової економіки, мікро- і макроекономіка. Поєднання їх з прикладними економічними дисциплінами, такими, як міжнародний маркетинг, фінанси, облік тощо, дало змогу створити універсальну теорію міжнародної відкритої економіки, яка застосовується у більшості країн світу та у сфері їх економічної взаємодії.

Виходячи з цього аналізу, можна сказати, що предметом теорії міжнародної економіки є:

- закономірності функціонування і розвитку в міжнародному масштабі ринкової системи організації господарського життя;
- закономірності формування сукупних попиту і пропозиції на товари та фактори виробництва, що перебувають у міжнародному обігу;
- інструменти аналізу і програмування відкритої національної економіки, зокрема її реального, бюджетного, грошового і зовнішнього секторів в умовах їх взаємодії з економікою інших країн;
- тенденція розвитку міжнародних фінансових ринків і механізмів, які обслуговують функціонування міжнародної економіки;
- інституційна структура регулювання міжнародної економіки, принципи її формування, тенденції розвитку та методи удосконалення.

Ключовими поняттями теорії міжнародної економіки є: товар; міжнародна макро- та мікроекономіка; міжнародна кооперація праці; міжнародна торгівля; міжнародний поділ праці; міжнародний поділ факторів виробництва; світове господарство; сукупний попит та сукупна пропозиція; ринки (внутрішній, національний, світовий); фактори виробництва (праця, капітал, земля, технологія); експорт; імпорт; торговий обіг, торгове сальдо тощо. Вищеназвані категорії розглядаються на вищому від національного рівні. Зокрема, в міжнародній економіці сукупні попит та пропозиція трактуються як абстрактні величини, які характеризують обсяги сукупного виробництва всіх товарів у національних і міжнародних масштабах залежно від деякої їх узагальненої світової ціни. Одночасно світова економіка розглядається у нерозривному зв'язку з національними економіками. Такий зв'язок прослідковується у схемі міжнародної економіки.

Розглянемо її детальніше. Юридичні особи (підприємства, бізнес) виробляють товар і продають його фізичним особам (людям, домашнім господарствам), які, купуючи товар, оплачують його вартість і несуть витрати. Одночасно люди продають підприємствам наявні у них фактори виробництва — свою працю, землю, капітал, технологію і отримують від цього дохід. Це, в загальних рисах, — принцип дії національної економіки. Але оскільки вона тісно пов'язана із зовнішнім світом, а фактори виробництва розміщені як всередині країни, так і за її межами, то у схемі з'являється верхня оболонка — зарубіжжя. Прямі та зворотні зв'язки відображають

зв'язки національної економіки з міжнародною. Отже, отримуємо схему міжнародної економіки. За цією схемою підприємства можуть продавати свою продукцію не лише у своїй країні, а й за кордоном, за що отримують плату від іноземного покупця.

Одночасно підприємець за кордоном може найняти іноземних робітників, орендувати землю та побудувати підприємство, платячи за використання іноземних факторів виробництва. З іншого боку, люди мають вибір — купувати товар всередині країни або за кордоном. Але водночас вони можуть продати належні їм фактори виробництва за кордон — здати землю в оренду іноземцю, влаштуватися працювати за кордоном або дозволити іноземні капіталовкладення у своє підприємство і отримувати від цього дохід. Наведена схема підтверджує те, що сучасна економіка є міжнародною.

Ознаками міжнародної економіки є:

- розвинута сфера міжнародного обміну товарами на базі міжнародної торгівлі;
- розвинута сфера міжнародного руху факторів виробництва, насамперед у формах ввезення-вивезення капіталу, робочої сили і технології;
- міжнародні форми виробництва на підприємствах, розміщених у декількох країнах, насамперед у рамках транснаціональних корпорацій (ТНК);
- самостійна міжнародна фінансова сфера, не пов'язана з обслуговуванням міжнародного руху товарів та руху факторів виробництва;
- система міжнародних і наднаціональних, міждержавних і недержавних механізмів міжнародного регулювання, що забезпечує збалансованість і стабільність економічного розвитку;
- економічна політика держав, що керуються принципами відкритої економіки.

Легко зауважити, що перша ознака є характерною для світового ринку; перша, друга та третя разом — для світового господарства, всі вони загалом характеризують міжнародну економіку в цілому.

З вищевказаного можна зробити висновок, що міжнародна економіка вивчає закономірності взаємодії господарських суб'єктів різних держав у міжнародному обміні товарами, русі факторів виробництва, фінансування і формування міжнародної економічної політики.

Існування міжнародної економіки проявляється через її конкретні форми та закономірності. У ній можна виділити чотири рівні: базові поняття; державне регулювання; форми міжнародних економічних відносин; міжнародне регулювання і нагляд. На першому рівні закладаються концептуальні базові поняття, засновані на тому, що сучасна економіка за своєю суттю є міжнародною і базується на МПП та поділі факторів виробництва між країнами. Міжнародний поділ праці і його міжнародна кооперація стали основою виникнення світового ринку.

Розвиток світового ринку товарів зумовив інтенсифікацію міжнародного економічного обміну не лише товарами, а й переміщенням факторів виробництва, насамперед капіталу та робочої сили, що призвело до виникнення світового господарства.

Важливе значення для міжнародної економіки має економічна політика держав, механізми регулювання економіки загалом і її зовнішніх аспектів зокрема. Міжнародній економіці властивий прагматичний підхід до вибору теорії, моделей та інструментів економічної політики. Вона використовує досягнення різних шкіл економічної думки (неокласичної, неокейнсіанської, школи раціональних очікувань). Теоретичні напрацювання призвели до висновку про необхідність державного втручання в економіку і її регулювання в тих чи інших формах. Питання про ступінь

державного втручання в економічний розвиток є актуальним і сьогодні. Основними формами державного регулювання на мікрорівні є регулювання зовнішньої торгівлі та руху факторів виробництва, а на макрорівні — валютне і фінансове регулювання.

Міжнародна економіка проявляється у конкретних формах міжнародних економічних відносин, а саме: міжнародна торгівля товарами та послугами; міжнародний рух факторів виробництва — капіталу, робочої сили, технології; міжнародна торгівля фінансовими інструментами — валютою, цінними паперами, деривативами, кредитами; міжнародні розрахунки.

Міжнародне регулювання і нагляд здійснюють міжнародні економічні та фінансові організації. Вони покликані спостерігати за світовим економічним розвитком, запобігати дисбалансам та надавати країнам всебічну підтримку. Серед них — Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Організація Об'єднаних Націй тощо.

Взаємозв'язки у цій сфері складні. Окремі форми МЄВ перетинаються і не існують у чистому вигляді. Але ця схема дає змогу зрозуміти саму суть структури міжнародної економіки. Функціонально міжнародна економіка поділяється на мікро- та макроекономіку.

Міжнародна мікроекономіка — це частина теорії міжнародної економіки, що вивчає закономірності міждержавного руху конкретних товарів і факторів їх виробництва та ринкові характеристики — попит, пропозицію, ціну тощо.

Міжнародна макроекономіка — це частина теорії міжнародної економіки, що вивчає закономірності функціонування відкритих національних економік і світового господарства загалом.

Водночас потрібно сказати, що вивчення міжнародної економіки як системи не можливе без аналізу стану розвитку економік певних країн і регіонів. Тільки аналіз конкретних напрямків розвитку національних господарств та їх інтеграційних угруповань дають можливість в повному обсязі вивчити курс міжнародної економіки.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(відповідно до вимог ECTS)

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: денна форма – 4	Галузь знань 1801 « Спецефічні категорії » (шифр і назва)	Нормативна дисципліна циклу професійної та практичної підготовки	
	Напрямок підготовки 8.18010016 « Бізнес-адміністрування » (шифр і назва)		
Модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування): _____	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання:		Семестр	
Загальна кількість годин: денна форма – 120		2-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень:	Лекції	
		36 год.	
		Практичні, семінарські	
		16 год.	–
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		68 год.	
		Індивідуальні завдання: –	
		Вид контролю: екзамен	

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Глобальні процеси у світі супроводжуються дедалі глибшим залученням країн до світового економічного простору, активізацією їх зовнішньоекономічної діяльності. Економічні відносини з іншими країнами стають дедалі ширшими й різноманітними. Перед Україною відкриваються сприятливі перспективи посилити ефективність власної економіки за рахунок оптимального використання переваг міжнародного територіального поділу праці. Водночас постають складні проблеми, пов'язані з тим, що на сьогодні багато хто з наших урядовців і бізнесменів іноді досить поверхово знайомі з країнами й регіонами, з якими підтримують економічні відносини, не мають уявлення про сформовані методи, механізми й правила міжнародного економічного спілкування. Це призводить часто до втрати значних вигід для наших фірм і країни в цілому. Актуальність проблеми та динаміка міждержавних відносин вимагають швидкого реагування на всі зміни у світовому господарстві, поглибленого вивчення їх причин і наслідків. Для цього необхідні спеціальні знання у сфері міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин. У зв'язку з цим вивчення дисципліни “Міжнародна економіка” є досить актуальним.

Предмет міжнародної економіки містить особливі проблеми, що виникають при економічній взаємодії окремих країн. У даній дисципліні вивчаються базові поняття й концепції міжнародної економіки, починаючи від міжнародного поділу праці й інших факторів виробництва, через світовий ринок і світове господарство до концепції міжнародної економіки; найважливіші фактори сучасних міжнародних відносин і закономірності їх розвитку. Аналізуються форми міжнародних економічних відносин: міжнародна торгівля, міжнародна міграція капіталу, валютно-фінансові відносини, міжнародна міграція робочої сили та особливості їх реалізації як у загальноосвітньому масштабі, так і в рамках основних підсистем світового господарства. Розглядається діяльність міжнародних економічних організацій і їх роль у забезпеченні зовнішніх економічних зв'язків країн і МЄВ у цілому. Розкриваються питання економічної інтеграції країн, її сутність, стан розвитку.

Приділяється увага місцю та участі України у світовій економічній системі. **Мета дисципліни “Міжнародна економіка”** – опанування теоретичних основ та набуття навичок аналізу процесів і тенденцій у галузі міждержавного спілкування.

Завдання дисципліни “Міжнародна економіка”: вивчення міжнародної економічної діяльності та об'єктивних законів і принципів її розвитку, отримання знань щодо умов, форм, методів та основного інструментарію міжнародної економічної взаємодії.

При вивченні дисципліни “Міжнародна економіка” студент повинен знати:

- базові категорії і функціональні взаємозв'язки в міжнародній економіці;
- основні концепції та методи теорії міжнародної економіки;

□□закономірності формування сукупного попиту й сукупної пропозиції на товари й фактори виробництва;

□□тенденції, умови й фактори розвитку міжнародних економічних відносин;

□□форми міжнародних економічних відносин, їх структуру, тенденції розвитку;

□□проблеми економічної взаємодії окремих країн;

□□механізми, методи й форми регулювання міжнародної економіки, специфіку їх реалізації, інституційну структуру регулювання міжнародної економіки, принципи її формування, тенденції розвитку та напрямки вдосконалення;

вміти:

□□використовуючи теоретичну базу у сфері міжнародної економіки, знання механізмів і методів МЕВ, навчитися успішно застосовувати їх на практиці для роботи в умовах ринку, в тому числі й міжнародного;

□□аналізувати динаміку розвитку міжнародних економічних відносин;

□□аналізувати показники розвитку національної і світової економіки;

□□аналізувати тенденції змін розвитку міжнародних фінансових, валютних ринків і валютно-фінансових механізмів, що обслуговують функціонування міжнародної економіки;

□□використовувати теоретичні знання, положення й ситуації, що розглядаються в рамках даного курсу, при налагоджуванні взаємовигідних цивілізованих партнерських стосунків і прийнятті ефективних рішень.

Контроль за освоєнням матеріалу здійснюється у формі практичних

і семінарських занять, підсумкових, модульних контрольних робіт та індивідуальних завдань. За умов гармонізації національної моделі освіти з європейською, зумовленої інтеграційними процесами, суттєво зростає роль самостійної роботи студентів у засвоєнні знань, умінь і навичок як необхідної умови формування творчої особистості, тому однією з форм вивчення дисципліни є самостійне опрацювання.

Міжпредметні зв'язки. Міжнародна економіка в широкому розумінні – це теорія, яка застосовується для вивчення економіки сучасного взаємозалежного світу. Базою міжнародної економіки є теорія ринкової економіки, мікро- та макроекономіка. Дисципліни, вивчення яких спирається на дану дисципліну: “Менеджмент”, “Маркетинг”, “Гроші і кредит”, “Фінанси зарубіжних країн”, “Облік і аудит”.

**ОРІЄНТОВАНА СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	Інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Міжнародна економічна система.	10	3	1	–	–	6
Тема 2. Національні економіки та їх взаємодія.	10	3	2	–	–	6
Тема 3. Міжнародна економічна діяльність.	10	3	1	-	-	6
Тема 4. Теорії міжнародної торгівлі.	10	3	2	–	–	6
Тема 5. Світовий ринок товарів і послуг.	10	3	1	–	–	6
Тема 6. Міжнародна торговельна політика.	10	3	1	-	-	4
Разом за змістовим модулем 1	60	18	8	-	-	34
Тема 7. Міжнародний науково-технологічний обмін.	10	3	1	-	-	6
Тема 8. Світовий ринок праці.	10	3	2	–	–	6
Тема 9. Міжнародна трудова міграція.	10	3	1	–	–	6
Тема 10. Прямі іноземні інвестиції та міжнародне виробництво.	10	3	2	–	–	4
Тема 11. Міжнародне портфельне інвестування.	10	3	1	–	–	6
Тема 12. Міжнародний кредит.	10	3	1	–	–	6
Разом за змістовим модулем 2	60	18	8	–	–	34
Усього годин – 120 годин	120	36	16	–	–	68

ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

РОБОЧА ПРОГРАМА-ПРАКТИКУМ

Модуль I Основні ознаки міжнародної економіки та її структура.

Тема 1 Міжнародна економічна система

Предмет дисципліни “Міжнародна економіка”. Міжнародна макроекономіка. Міжнародна мікроекономіка. Основні ознаки міжнародної економіки. Світовий ринок, його сутність та особливості формування. Структура та головні характеристики світового ринку. Світове господарство як система: виникнення та етапи розвитку. Світова економіка, її ресурси та потенціал розвитку. Інтернаціоналізація господарського життя. Міжнародний поділ праці. Міжнародна спеціалізація виробництва. Міжнародне виробниче кооперування, його форми. Фактори міжнародного поділу праці. Взаємодія національних економік на основі міжнародного поділу праці. Міжнародна економічна система. Сутність, особливості міжнародних економічних відносин (МЕВ). Механізм МЕВ.

Рівні міжнародних економічних відносин. Попит і пропозиція в міжнародній економіці. Графічна інтерпретація сукупного попиту та сукупної пропозиції.

Товар у міжнародній економіці. Міжнародний рух товарів як ознака світового ринку. Графічна інтерпретація експорту й імпорту. Ринкова рівновага. Торгові й неторгові товари, основні відмінності між ними.

Міжнародний поділ факторів виробництва: землі, капіталу, технології. Міжнародна мобільність факторів виробництва.

Тема 2 Національні економіки та їх взаємодія

Національна економіка як об’єкт світової економічної системи.

Систематизація країн світу. Систематизація країн за регіональною ознакою. Систематизація країн за організаційною ознакою. Систематизація країн за рівнем економічного розвитку.

Економічно розвинуті країни світу. Країни з перехідною економікою. Країни, що розвиваються. Нові індустріальні країни. Країни із середнім рівнем розвитку. Систематизація країн за рівнем соціально- економічного розвитку. Механізми взаємодії національних економік країн світу. Система національних рахунків. Види макроекономічних рахунків.

Тема 3 Міжнародна економічна діяльність

Міжнародна економічна діяльність (МЕД), сутність, її суб’єкти та форми. Експорт та імпорт товарів і послуг. Контрактні коопераційні угоди. Господарська діяльність за кордоном. Іноземна інвестиційна діяльність. Міжнародний бізнес і міжнародне виробництво.

Середовище міжнародної економічної діяльності, його особливості та структуризація. Політико-правове середовище (МЕД). Економічне середовище (МЕД). Соціально-культурне середовище (МЕД). Ресурси та інфраструктура. Принципи міжнародних економічних відносин. Принципи зовнішньоекономічної діяльності України.

Тема 4 Теорії міжнародної торгівлі

Еволюція теорій міжнародної торгівлі. Класичні теорії міжнародної торгівлі. Меркантилізм. Неомеркантилізм. Обмеженість меркантилістської теорії та її внесок у теорію міжнародної торгівлі. Теорія абсолютних переваг А. Смита. Теорія порівняльних переваг Д. Рікардо. Виграш від торгівлі. Значення теорії порівняльних переваг. Співвідношення цін у торгівлі. Теорія взаємного попиту Дж. С. Міля. Теорія порівняльної наділеності факторами виробництва Е. Хекшера та Б. Оліна. Теорія вирівнювання цін на фактори виробництва Хекшера – Оліна – Самуельсона. Парадокс В. Леонтєєва та його пояснення. Значущість цих теорій.

Теорія розміру країни. Неофакторні теорії міжнародної торгівлі. Стандартна модель міжнародної торгівлі. Виграш від торгівлі. Теорія міжнародної загальної рівноваги. Теорія специфічних факторів виробництва Самуельсона – Джонса. Альтернативні теорії міжнародної економіки. Теорія подібності країн або попиту, що перетинається. Міжнародна торгівля в моделі ефекту масштабу. Внутрішній і зовнішній ефекти масштабу. Теорія внутрішньогалузевої міжнародної торгівлі. Відмінності внутрішньогалузевої та міжгалузевої торгівлі. Індекс внутрішньогалузевої торгівлі.

Неотехнологічні теорії. Концепція життєвого циклу товару в умовах міжнародної економіки. Теорія конкурентних переваг М. Портера. Значущість та обмеженість цих теорій.

Тема 5 Світовий ринок товарів і послуг

Сучасні тенденції розвитку світового ринку. Зовнішня, міжнародна та світова торгівля. Сутність і показники міжнародної торгівлі. Види міжнародної торгівлі: за специфікою об'єкта, за специфікою взаємодії, за специфікою регулювання.

Види та форми зустрічної торгівлі. Електронна торгівля. Значення міжнародної торгівлі, фактори зростання. Виграш національної економіки від розвитку зовнішньої торгівлі. Принципи вартісної оцінки експорту й імпорту. Інструменти аналізу міжнародної торгівлі. Умови торгівлі.

Типи економічного зростання. Еластичність експорту й імпорту. Сучасна структура світового ринку товарів і послуг. Географічна структура світового ринку. Товарна структура світового ринку. Міжнародна торгівля послугами та її особливості. Методи міжнародної торгівлі. Переваги та недоліки торгівлі напряду та через посередників.

Основні види посередницьких операцій у міжнародній торгівлі та їх характеристика. Види посередників. Міжнародна біржова торгівля.

Види біржових угод. Міжнародні аукціони, їх види та механізми проведення. Міжнародні торги (тендери). Зовнішня торгівля України: географічна та товарна структура.

Тема 6 Міжнародна торговельна політика

Зовнішня й міжнародна економічна політика. Проблеми зовнішньої економічної політики. Цілі та методи зовнішньої економічної політики.

Економічна взаємозалежність. Національна й міжнародна економічна безпека. Регулювання міжнародної торгівлі. Типи зовнішньоторговельної політики держав. Свобода торгівлі та протекціонізм, сучасні тенденції розвитку. Основні форми протекціонізму. Інструменти торговельної політики. Надлишок виробника, споживача. Характер торговельної політики. Режими торговельної політики. Збірник індикативних питань для оцінки заходів торговельної політики країн ОЕСР. Митне регулювання міжнародної торгівлі. Митний тариф. Види, функції та класифікація мита. Митна вартість товару. Розрахунок рівня митного захисту. Аргументи за і проти застосування митних тарифів.

Тарифи розвинутих країн, країн з перехідною економікою та країн, що розвиваються. Економічні ефекти тарифів: захисту, переділу, доходів, споживання. Вплив тарифу на економіку різних країн світу. Оптимальний митний тариф. Нетарифні методи регулювання. Індекси вимірювання нетарифних методів. Класифікація нетарифних методів за системою ООН. Кількісні обмеження. Квоти та ліцензії, їх види, “добровільне” обмеження експорту. Приховані методи торгової політики. Фінансові методи.

Субсидії, експортне кредитування, демпінг. Некономічні методи регулювання. Режими та принципи. Ціноутворення в міжнародній торгівлі. Множинність міжнародних цін. Ціноутворюючі фактори. Класифікація цін у міжнародній торгівлі: за напрямком товарних потоків, за характером реалізації, за умовами розрахунків, за ступенем фіксації, за рівнем інформованості, за повнотою врахування витрат. СОТ та її роль у регулюванні міжнародних торговельних відносин. Сучасна міжнародна торговельна політика України.

Модуль II Особливості формування та розвитку світового господарства: напрямки, форми та прояви.

Тема 7 Міжнародний науково-технологічний обмін

Сутність міжнародного науково-технологічного обміну та його особливості. Носії технології. Економічна доцільність експорту та імпорту технології. Механізми міжнародної передачі технології. Правові інструменти захисту технології.

Форми міжнародної передачі технології. Сутність і види патентних угод. Особливості сучасної ліцензійної торгівлі. Канали передачі технологій. Лізинг як форма передачі технологій. Форми платежів за ліцензійними угодами. Особливості купівлі-продажу “ноу-хау”. Види та особливості торгівлі інжиніринговими послугами. Оцінка міжнародної передачі технології. Коефіцієнт технологічної місткості торгівлі. Міжнародний трансферт технологій, особливості міжнародного технічного сприяння. Міжнародне та державне регулювання передачі технології.

Тема 8 Світовий ринок праці

Особливості формування та розвитку світового ринку праці. Попит і пропозиція на світовому ринку праці. Етапи розвитку міжнародної міграції трудових ресурсів. Світові хвилі міграцій. Загальна характеристика населення й трудових ресурсів світу. Показники природного руху населення. Якість робочої сили. Проблеми зайнятості у світовій економіці.

Тема 9 Міжнародна трудова міграція

Міжнародна міграція робочої сили як форма міжнародних економічних відносин. Сутність і види міжнародної трудової міграції.

Теоретичні розробки проблем міжнародної трудової міграції. Причини міжнародної трудової міграції. Напрями міграції робочої сили. Світові центри тяжіння робочої сили. Наслідки міжнародної міграції для мігрантів, приймаючих країн та країн-донорів.

Регулювання міжнародних міграційних процесів. Методи та рівні регулювання міграції трудових ресурсів. Дво- та багатостороннє регулювання міграції. Шенгенська угода.

Роль і місце міжнародних організацій у регулюванні світового ринку праці. Міжнародна організація праці, її завдання і напрями діяльності. Міжнародна організація з міграції, її завдання і напрями діяльності. Демографічні чинники міжнародної міграції. Боротьба з торгівлею людьми. Нелегальна міграція. “Відтік умів” у міжнародних міграційних процесах. Україна у світових міграційних процесах. Еволюція міграцій українців.

Тема 10 Прямі іноземні інвестиції та міжнародне виробництво

Сутність, мотивація міжнародного руху капіталу. Економічна доцільність експорту та імпорту капіталу. Показники руху капіталу. Характерні риси сучасного етапу міжнародного руху капіталу. Передумови та причини міжнародного руху капіталу. Фактори руху капіталу. Основні форми міжнародного руху капіталу. Інвестиції в системі міжнародного руху капіталу. Мотивація міжнародної інвестиційної діяльності. Форми іноземних інвестицій.

Теорії міжнародних інвестицій. Класична теорія міжнародних інвестицій. Неокласичний підхід.

Альтернативні теорії міжнародного інвестування: монополістична конкуренція, індустріальна організація, міжнародна конкурентоспроможність галузі тощо. Правило Вальраса. Офшорні зони та компанії: особливості функціонування. Прямі іноземні інвестиції та їх причини. Економічні та соціальні наслідки для країн-донорів і реципієнтів міжнародних інвестицій. Масштаби міжнародних прямих інвестицій і їх розподіл у світовому господарстві.

Методи здійснення прямого іноземного інвестування. Підприємства з іноземними інвестиціями. Спільні підприємства та їх роль у залученні іноземного капіталу. Основні

чинники прямих іноземних інвестицій: маркетингові, торговельні, вартісні, інвестиційний клімат, загальні.

Державна підтримка прямих інвестицій. Суб'єкти міжнародного бізнесу. Міжнародні корпорації: транснаціональні, багатонаціональні корпорації. Транснаціональні корпорації, суть, критерії та еволюція.

Специфіка та масштаби діяльності ТНК. Правила міжнародного інвестування. Вплив міжнародних корпорацій на країни, що приймають, та на країни базування. Злиття та поглинання в міжнародному бізнесі.

Форми і методи регулювання міжнародного інвестування на національному й міжнародному рівнях.

Тема 11 Міжнародне портфельне інвестування

Портфельні закордонні інвестиції: причини їх здійснення та тенденції вивозу. Переваги та недоліки портфельних інвестицій. Структура портфельних інвестицій. Основні портфельні інвестори (інвестиційні фонди, пенсійні фонди, страхові компанії, ТНК, банки). Ринок цінних паперів і його інструменти. Інвестиційні та кредитні цінні папери. Цінні папери на євrorинку. Міжнародна інвестиційна діяльність України.

Тема 12 Міжнародний кредит

Міжнародний кредит і його функції в сучасній економіці. Теорії кредиту. Принципи міжнародного кредитування. Фактори розвитку міжнародних кредитних відносин. Позитивна та негативна роль міжнародного кредиту.

Міжчасова торгівля. Форми міжнародного кредитування, їх класифікація. Сучасні різновиди форм міжнародного кредитування. Єврокредити. Лізинг. Факторинг. Форфейтинг. Інституціональна структура міжнародного кредиту.

Міжнародні кредитно-фінансові інститути та їх діяльність. Особливості діяльності Міжнародного валютного фонду. Група Світового банку: принципи та напрями діяльності. Лондонський клуб кредиторів.

Паризький клуб кредиторів. Україна в міжнародних кредитних відносинах.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Модуль I Основні ознаки міжнародної економіки та її структура.

Тема 1 Міжнародна економічна система

У темі розкриваються основні складові елементи змісту дисципліни, визначаються мета та завдання дисципліни, розглядаються базові поняття міжнародної економіки, пояснюється сутність і фактори розвитку процесів інтернаціоналізації та міжнародного поділу праці, міжнародного поділу інших факторів виробництва.

План семінарського заняття

1. Предмет міжнародної економіки. Сутність і структура, ознаки міжнародної економіки.

2. Світовий ринок, його сутність та особливості формування.

3. Світове господарство: виникнення й етапи розвитку.

4. Міжнародний поділ праці. Інтернаціоналізація господарського життя.

5. Міжнародні економічні відносини у світовому господарстві.

6. Попит і пропозиція, товар у міжнародній економіці.

7. Графічна інтерпретація експорту й імпорту.

8. Міжнародний поділ факторів виробництва та їх міжнародна мобільність.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Попит і пропозиція в міжнародній економіці.

2. Інтернаціоналізація світового господарства й особливості сучасної конкуренції в міжнародних економічних процесах.

II. Складіть конспект за питаннями самостійного вивчення.

Контрольні питання і завдання

1. У чому полягають мета та завдання вивчення дисципліни “Міжнародна економіка”?

2. Що являє собою міжнародна економічна система, які її структурні елементи?

3. Дайте визначення категорії “світове господарство”. Назвіть особливості розвитку сучасного світового господарства.

4. Дайте визначення поняття “світовий ринок”.

5. Що таке інтернаціоналізація?

6. Дайте визначення терміна “міжнародний поділ праці”. Назвіть його види й форми.

7. Дайте визначення товару в міжнародній економіці. У чому полягає двоїстість товару?

8. Які основні відмінності між торговими і неторговими товарами?

9. Сформулюйте поняття фактора виробництва. Які фактори виробництва вам відомі?

10. Поясніть, як ви розумієте міжнародний поділ таких факторів виробництва, як земля, капітал, технологія, праця.

Питання для обговорення

1. Відомо, що визначення “міжнародна економіка” – дискусійне і певною мірою збігається з категорією “міжнародні економічні відносини”. У чому полягають їх спільні риси і відмінності?

2. Які промислові та сільськогосподарські товари та за яких умов стають неторговими? Наведіть приклади неторгових товарів, які за певних умов можуть продаватися за кордон.

3. Якщо товар – це використаний фактор виробництва, то чи може фактор виробництва бути товаром? Поняття світової торгівлі охоплює тільки торгівлю товарами чи й торгівлю факторами виробництва?

4. До якої міри ціна рівноваги на товар на світовому ринку може відрізнитися від цін рівноваги на цей самий товар у країнах, що торгують? Чи може внутрішня ціна товару в кожній з країн бути вищою за світову ціну рівноваги? А нижчою?

5. Які фактори визначають сучасну міжнародну спеціалізацію країн та їхню диспозицію на світових ринках?

6. Покажіть переваги та недоліки спеціалізації країн у зв'язку з торгівлею.

7. З погляду інтернаціональної вартості поясніть, чому в межах світового господарства на однаковий товар може встановлюватися декілька світових цін.

Тематика рефератів і доповідей

1. Основні тенденції міжнародного поділу праці.

2. Міжнародна спеціалізація країн на основі міжнародного поділу факторів виробництва.

3. Конкуренентоспроможність українських товарів і послуг на світових ринках і засоби її підвищення.

Практичні завдання

Задача 1

Гранична продуктивність праці у виробництві товарів, що торгуються – 3, у виробництві товарів, що не торгуються – 2, загальна кількість праці, наявної в економіці, – 120 людино-годин на рік, зарплата – 12 дол. на годину.

1. Складіть рівняння кривої виробничих можливостей товарів, що торгуються, та товарів, що не торгуються; які координати точок, які її визначають?

2. Визначте ціну товарів, що торгуються та не торгуються.

3. Визначте реальний обмінний курс.

Задача 2

Розрахуйте зовнішньоторговельний оборот та зовнішньоторговельне сальдо України щодо десяти країн торгових партнерів (на вибір) та їх відносну частку в зовнішній торгівлі (експорті та імпорті) України за даними державної статистики. Яким чином сальдо балансу торгівлі з цими країнами впливає на загальне сальдо торгового балансу? Чим, на вашу думку, зумовлено наявну ситуацію? Чи має Україна можливості для покращення сальдо торговельного балансу з цими країнами?

Література: 1–11; 20.

Форми контролю: обговорення дискусійних питань, розв'язання задач, усне опитування, тестування.

Тема 2 Національні економіки та їх взаємодія

Тема присвячена аналізу розвитку національних економік у світовій економічній системі, вивченню основних макроекономічних показників, таких як ВВП, ВНП, НД, ЧНП та ін. Визначаються основні класифікаційні ознаки національних економік, розглядається систематизація національних економік за рівнем розвитку. Досліджуються особливості й загальні риси розвинутих країн. Приділено увагу економічному розвитку країн з перехідною економікою та країн світу, що розвиваються.

План семінарського заняття

1. Національні економіки у світовій економічній системі. Систематизація країн світу.

2. Особливості розвитку підсистем світового господарства.

3. Механізми взаємодії національних економік країн світу.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Національна економіка як об'єкт світової економічної системи.

2. Систематизація країн світу.

3. Особливості розвитку промислово розвинутих країн світу та їх місце в системі світового господарства.

4. Особливості розвитку країн з перехідною економікою та їх місце в системі світового господарства.

5. Країни, що розвиваються, в системі світового господарства.

6. Макроекономічні показники.

II. Складіть конспект за питаннями самостійного вивчення.

Контрольні питання і завдання

1. За якими критеріями здійснюється класифікація країн?
2. Дайте визначення таких понять: ВВП, ВНП, НД, ЧНП, ВНД, а також наведіть спосіб їх розрахунку.
3. Визначте основні класифікаційні ознаки національних економік.
4. Проведіть групування країн за рівнем розвитку.
5. Вивчіть класифікацію країн за методикою Світового банку.
6. Визначте загальні риси розвинутих країн.
7. Проаналізуйте показники економічного розвитку розвинутих країн світу.
8. Визначте загальні риси країн із перехідною економікою.
9. Назвіть основні проблеми економічного розвитку країн з перехідною економікою.
10. Дослідіть особливості економічного розвитку країн світу, що розвиваються.
11. Наведіть приклади відомих вам угруповань країн за рівнем їх економічного розвитку.
12. Розподіліть наступні країни за групами залежно від ступеня завершеності економічних реформ, рівня розвитку продуктивних сил, від доходу на душу населення та ін.: Нікарагуа, М'янма, Таїланд, Словаччина, Японія, Китай, Аргентина, Мексика, США, Австралія, Ісландія, Росія, Папуа Нова Гвінея, Іран, Грузія, Швеція, Іспанія, Україна, Південна Корея, ПАР, Чилі. Використовуйте при цьому дані Світового банку, МВФ, ООН та інших міжнародних організацій.

Питання для обговорення

1. Вам відомі різні підходи до систематизації (угруповання) країн світу. Яке теоретичне і практичне значення такої систематизації? Які з ознак систематизації країн ви вважаєте найважливішими і чому?
2. За часткою ЗТО у ВВП Україна в декілька разів випереджає США, а з іншого боку – поступається такій країні, як Бельгія. Чим зумовлена така розбіжність у показниках ЗТО країн світу? Чи можна вважати цей показник досить репрезентативним для визначення ступеня інтеграції країни у світову економіку? У міжнародній економіці застосовується широкий спектр класифікацій країн світу.
3. Яким чином, використовуючи відомі вам класифікації, ви могли б охарактеризувати місце та роль України у світовому господарстві?

Тематика рефератів і доповідей

1. Національна економіка як об'єкт світової економічної системи.
2. Місце і роль промислово розвинутих країн у світовому господарстві.
3. Країни з перехідною економікою у світовому господарстві й МЄВ.
4. Країни, що розвиваються, їх диференціація та особливості розвитку.
5. Національні інтереси України в МЄВ та проблеми участі у міжнародному поділі праці.

Практичні завдання

Задача

Згідно з даними національних рахунків України рівень ВВП становить А млрд. форинтів, заощадження – В млрд. форинтів, капіталовкладення – С млрд. форинтів. Розрахуйте й проаналізуйте тенденції розвитку:

- а) сальдо платіжного балансу;
- б) абсолютні тенденції розвитку заощаджень і капіталовкладень;
- в) відносні тенденції розвитку сальдо поточного платіжного балансу;
- г) головну причину скорочення дефіциту сальдо поточного платіжного балансу.

Література: 3; 6; 10; 20; 30;

Форми контролю: усне опитування, обговорення дискусійних питань, розв'язання задач.

Тема 3 Міжнародна економічна діяльність

У темі розкривається сутність міжнародної економічної діяльності, аналізуються її форми, суб'єкти МЕД, визначаються місце, роль і перспективи розвитку суб'єктів світового господарства та найбільш ефективні форми міжнародної взаємодії. Вивчається сутність міжнародного економічного середовища, чинники, які визначають його особливості, їх вплив на міжнародні економічні зв'язки. Крім того, аналізуються принципи МЕД та зовнішньоекономічної діяльності відповідно до законодавства України.

План семінарського заняття

1. Форми міжнародної економічної діяльності.
2. Суб'єкти міжнародної економічної діяльності.
3. Принципи міжнародної економічної діяльності.
4. Середовище міжнародної економічної діяльності.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Теоретичні основи міжнародної економічної діяльності.
2. Середовище міжнародної економічної діяльності.

II. Складіть конспект за питаннями самостійного вивчення.

Контрольні питання і завдання

1. Дайте визначення таких понять: “міжнародна економічна діяльність”, “зовнішньоекономічна діяльність”.
2. Назвіть і охарактеризуйте основних суб'єктів міжнародної економічної діяльності та принципи їхньої взаємодії.
3. Які існують форми міжнародної економічної діяльності і в чому виявляється їхня взаємодія?
4. Дайте визначення середовища МЕД.
5. Як проявляється вплив політико-правового середовища на МЕВ?
6. Назвіть основні елементи соціально-культурного середовища міжнародних економічних відносин.
7. Дайте класифікацію чинників економічного середовища міжнародних економічних відносин.
8. Розкрийте роль інфраструктури в розвитку міжнародного економічного співробітництва.
9. Поясніть принципи міжнародної економічної діяльності.

Питання для обговорення

1. Особливості переміщення товару через митний кордон країни без його оплати.
2. Особливості обліку міжнародної торгівлі продуктами інтелектуальної праці, які передаються через мережу Інтернет.
3. Еволюція форм міжнародної економічної діяльності.
4. У чому, на вашу думку, проявляється взаємозв'язок між формами МЕД? Наведіть конкретні приклади.
5. Традиційно виділяють політико-правове, економічне, соціально-культурне та інфраструктурне середовище розвитку МЕД. Поміркуйте над іншими варіантами структуризації середовища.
6. Відомо, що розвитку МЕВ притаманна сукупність суперечностей. Спробуйте систематизувати їх за певними критеріями і ознаками.

Тематика рефератів і доповідей

1. Фактори та особливості розвитку сучасного світового господарства.
2. Типи класифікації країн за рівнем соціально-економічного розвитку.
3. Суб'єкти МЕВ України.
4. Принципи МЕД та їхня роль у розвитку міжнародних економічних відносин.
5. Політико-правове середовище розвитку міжнародних економічних відносин.
6. Економічне середовище розвитку міжнародних економічних відносин.

7. Вплив соціально-економічних факторів на розвиток МЕВ.
8. Інфраструктурне забезпечення міжнародних економічних зв'язків.
9. Принципи та стратегія зовнішньоекономічної діяльності України.

Література: 1–3; 6; 10; 11; 24.

Форми контролю: усне опитування, обговорення ситуаційних завдань.

Тема 4 Теорії міжнародної торгівлі

У темі розглядається сутність міжнародної торгівлі як основної форми міжнародної економічної діяльності, дається визначення міжнародної і зовнішньої торгівлі, розглядається еволюція теорій міжнародної торгівлі, пояснюються причини і умови виникнення міжнародної торгівлі.

Приводяться основні теорії міжнародної торгівлі, які об'єднані у дві групи: класичні теорії (теорія меркантилізму й теорія фритредерства) і сучасні (теорія Хекшера – Оліна, парадокс Леонтьєва, теорія Рибчинського, неотехнологічні й альтернативні теорії).

План семінарського заняття

1. Міжнародна торгівля як основна форма міжнародної економічної діяльності.
2. Класичні теорії міжнародної торгівлі.
3. Сучасні теорії міжнародної торгівлі.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного вивчення:

1. Меркантилізм і неомеркантилізм.
2. Критика меркантилізму Механізм взаємодії Д. Хьюма “ціна – золото – потоки”.
3. Теорія розміру країни.
4. Теорія технологічного розриву.
5. Теорія попиту, що перетинається.
6. Теорія міжнародної торгівлі на основі внутрішньогалузевої спеціалізації.
7. Теорія конкурентних переваг М. Портера.

II. Складіть конспект за питаннями самостійного вивчення.

Контрольні питання і завдання

1. Дайте визначення понять “міжнародна торгівля”, “зовнішня торгівля”.
  2. Розкрийте сутність операційного підходу до обґрунтування міжнародної торгівлі.
  3. Назвіть основні теорії міжнародної торгівлі.
  4. Проаналізуйте основні передумови, теоретичні положення й значення теорії меркантилізму.
  5. У чому полягає обмеженість теорії меркантилізму?
  6. Розгляньте основні положення, припущення й значення теорії абсолютних переваг.
  7. Проаналізуйте передумови, основні положення, обмеженість і значення теорії порівняльних переваг.
  8. Назвіть основні положення теорії співвідношення факторів виробництва Хекшера – Оліна.
  9. Проаналізуйте припущення класичних теорій зовнішньої торгівлі.
  10. Назвіть основні риси стандартної моделі міжнародної торгівлі.
  11. Обґрунтуйте економічний зміст взаємного попиту в міжнародній торгівлі.
  12. Що таке загальна міжнародна рівновага?
  13. Який основний зміст теорії внутрішньогалузевої міжнародної торгівлі?
  14. Який основний зміст теорії розміру країни?
  15. Розкрийте часткові випадки стандартної моделі міжнародної торгівлі.
  16. Розкрийте зміст теорії специфічних факторів виробництва.
  17. На яких засадах заснована теорія специфічних факторів виробництва?
  18. Як поведуть себе попит і пропозиція в теорії специфічних факторів виробництва?
- З чим пов'язані розбіжності в пропозиції?

19. Назвіть три варіанти заміщення в пропозиції під дією специфічних факторів виробництва.

20. В яких випадках пояснюється торгівля між країнами ефектом масштабу?

21. Зовнішній ефект масштабу в галузі. До розвитку якої моделі ринку він призводить?

22. Внутрішній ефект масштабу. До розвитку якої моделі ринку він призводить?

23. Прокоментуйте теорію міжнародного життєвого циклу товару.

24. Проаналізуйте основні положення теорії перехресного попиту.

25. Проаналізуйте теоретичні основи теорії конкурентних переваг.

26. Сформулюйте основні положення теорії технологічного розриву.

Питання для обговорення

1. Сформулюйте вихідні передумови розробки класичних теорій торгівлі.

2. Яку користь торгівлі приносять теорії?

3. Які відмінності між меркантилістською та неомеркантилістською теоріями? Що є їх основним завданням?

4. Які основні припущення, зроблені в теоріях абсолютних та відносних переваг, можуть, на вашу думку, викликати сумніви?

5. Чому компанії з різних країн торгують одна з одною? Які є стимули до експорту та імпорту?

6. Якщо країна має порівняльну перевагу у виробництві певного товару, чи означає це, що вона має абсолютну перевагу в його виробництві? Якщо країна має абсолютну перевагу у виробництві певного товару, чи означає це, що вона має порівняльну перевагу в його виробництві?

7. Які фактори виробництва можна вважати в Україні надлишковими: капітал, технологію, землю або працю? На чому базуються ваші міркування? Які товари у зв'язку з цим Україна має продукувати та продавати – капіталомісткі; ті, що потребують забезпеченості землею; трудомісткі?

8. Як, на вашу думку, пов'язані між собою національні порівняльна перевага та конкурентоспроможність на світовому ринку?

9. Чи зацікавлені власники факторів виробництва у вирівнюванні цін на виробничі ресурси? Хто з них, на вашу думку, підтримуватиме вільну торгівлю, а хто – протекціонізм? Чому?

Чи дійсно, що:

1. У рамках моделі Рікардо великій економіці байдуже – вступати в торгівлю чи ні.

2. У рамках моделі Рікардо міжнародна торгівля може бути замінена міжнародною міграцією праці (поки нахили меж виробничих можливостей двох країн не вирівнюються).

3. У рамках моделі Рікардо дві країни мають однакову кількість населення.

4. У рамках моделі Рікардо мала економіка більше зацікавлена у вільній торгівлі, ніж велика.

5. Розподіл доходу після початку торгівлі в моделях Хекшера – Оліна й специфічності факторів суперечать один одному.

6. Обмежена мобільність факторів дозволяє існувати розходженням у їх дохідності на деякому тимчасовому інтервалі.

7. Розподіл доходу в економіці не залежить від розподілу прав власності на фактори виробництва.

8. Модель специфічних факторів обумовлює появу галузевих коаліцій, що захищають інтереси галузі в міжнародній торгівлі.

Тематика індивідуальних завдань

1. Зовнішньоторговельна політика періоду меркантилізму та неомеркантилізму. Критика меркантилізму.

2. Назвіть галузі, в яких, на вашу думку, Україна має порівняльну перевагу. Користуючись статистичною інформацією, визначте їхню частку в українському експорті та поясніть одержані результати.

3. Чи доцільно в міжнародній торгівлі користуватися критерієм ефективності Парето? Чому?

4. Чи доцільно в міжнародній торгівлі користуватися компенсаційним критерієм? Чому?

5. Чи може країна втратити або набути абсолютну перевагу? Проілюструйте ваші міркування конкретними прикладами.

6. Значення теорії порівняльних переваг як науковий фундамент зовнішньоекономічної політики держави.

7. Внесок Елі Хекшера і Бертіла Оліна в розвиток теорій міжнародної торгівлі.

8. Економічне зростання та його зв'язок з міжнародною торгівлею (на прикладі країн світу).

9. Модель торгових і неторгових товарів і її практичне застосування.

10. Розвиток класичних теорій міжнародної торгівлі та їх зв'язок з новітніми теоріями.

11. Поясніть методику обчислення індексу внутрішньогалузевого обміну. Припустимо, що певна країна за рік експортує 150 000 комп'ютерів та імпортує 160 000. Чи достатньо цієї інформації для розрахунку індексу внутрішньогалузевої торгівлі? Якщо так, то який спосіб розрахунку слід застосувати?

Практичні завдання

Задача 1

Українська компанія продукує соняшникове масло та сир, для чого максимально може використати 500 год. праці та 1 000 га землі. Для виробництва 1 т масла необхідно 20 год. праці та використання 10 га землі. Для виробництва 1 т сиру необхідно 6 год. праці та 12 га землі.

1. Які фактори виробництва відносно більш інтенсивно використовуються для виробництва масла? Які – для сиру?

2. Чи може ферма виробити 50 т масла та 90 т сиру одночасно?

Задача 2

У країні А є 30 мільйонів годин праці на рік. Країна Б має 20 мільйонів годин праці на рік. Кількість праці (в годинах) на пляшку вина в країні А – 15, у країні Б – 10. Кількість праці (в годинах) на кілограм сиру – 11 і 7 відповідно.

Визначте:

а) яка країна має абсолютну перевагу у виробництві вина, сиру?

б) яка країна має порівняльну перевагу у виробництві вина, сиру?

Задача 3

Комп'ютери є відносно трудомістким товаром, вони вимагають для виробництва 60 год. праці та 6 га землі, а продаються за 120 дол. США кожний. Апельсини – товар, що потребує відносно більших витрат землі. Для виробництва 1 т апельсинів необхідно 2 год. праці та 6 га землі, при цьому 1 т апельсинів можна продати за 4 дол. США.

1. Якщо в США 180 млн. працівників і 300 млн. га землі, а в Мексиці – 60 млн. працівників і 75 млн. га землі, то в якому співвідношенні буде здійснюватися торгівля двома товарами між США та Мексикою?

2. Чому спеціалізація в реальній торгівлі може бути цілком іншою, ніж впливає з теорії співвідношення факторів виробництва?

Тема 5 Світовий ринок товарів і послуг

Тема присвячена вивченню основних видів і показників міжнародної торгівлі. Розглянуто історію світової торгівлі, умови формування рівноваги на світовому ринку, сучасна товарна та географічна структура світового ринку, наведені інструменти аналізу міжнародної торгівлі, проаналізовані методи міжнародної торгівлі товарами й послугами.

План семінарського заняття

1. Міжнародна торгівля, види та показники. Ефекти участі в міжнародній торгівлі.
2. Інструменти аналізу міжнародної торгівлі.
3. Динаміка та тенденції міжнародної торгівлі.
4. Особливості міжнародної торгівлі послугами.
5. Методи міжнародної торгівлі.
6. Зовнішня торгівля України.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного вивчення дисципліни:

1. Показники міжнародної торгівлі.
2. Товарна та географічна структура міжнародної торгівлі.
3. Методи міжнародної торгівлі.
4. Зовнішня торгівля України.

II. Складіть конспект за питаннями самостійного вивчення.

Контрольні питання і завдання

1. Дайте визначення таких понять: “зовнішня”, “міжнародна” і “світова торгівля”, “експорт”, “імпорт”, “торговельне сальдо”, “торговельний обіг”.
2. Проаналізуйте процес формування рівноваги на світовому ринку.
3. У чому полягають принципи вартісної оцінки світової торгівлі?
4. Які групи показників розвитку світової торгівлі ви знаєте?
5. Назвіть інструменти аналізу міжнародної торгівлі.
6. Як функціонують світові товарні ринки?
7. Проаналізуйте форми торгівлі залежно від специфіки регулювання, від відносин між контрагентами, особливостей предмета торгівлі.
8. Опишіть розбіжності між прямими і непрямими методами міжнародної торгівлі.
9. Дослідіть товарну структуру світового ринку.
10. Дослідіть географічну структуру світової торгівлі.
11. Дослідіть сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі.
12. Назвіть провідні торгові держави світу в міжнародній торгівлі.
13. Назвіть національні вигоди країн від розвитку міжнародної торгівлі.
14. Які проблеми існують у статистиці міжнародної торгівлі послугами?
15. Розкрийте особливості міжнародної торгівлі послугами.
16. Як відбувається розподіл послуг між приватними і державними секторами?
17. Охарактеризуйте географічну структуру торгівлі послугами.

Питання для обговорення

1. Спробуйте виявити й охарактеризувати принципові відмінності умов міжнародної торгівлі від умов реалізації товарів і послуг на внутрішньому ринку.
2. Розкрийте механізм взаємозалежності міжнародної торгівлі з іншими формами МЕВ. Наведіть конкретні приклади.
3. Обґрунтуйте, чим зумовлюється випереджаюче зростання темпів міжнародної торгівлі порівняно зі зростанням світового ВВП.
4. Розкрийте основні структурні зміни в міжнародній торгівлі та проаналізуйте їхні причини.
5. Чим зумовлена відносно низька експортна квота, характерна для найрозвинутіших країн за їхньої переважаючої частки в загальному обсязі світової торгівлі?
6. Спробуйте розкрити і систематизувати фактори, які зумовлюють швидке зростання торгівлі послугами.
7. Вибір методу міжнародної торгівлі.
8. Доцільність використання допомоги посередників у міжнародній торгівлі.
9. Необхідність використання міжнародних систем кодування товарів.
10. Чому компанії з різних країн торгують одна з одною? Які є стимули до експорту та імпорту?

Тематика індивідуальних завдань

1. Роль посередницьких фірм у міжнародній торгівлі.
2. Особливості сучасного розвитку міжнародної торгівлі послугами.
3. Україна на світовому ринку товарів і послуг.
4. Конкурентоспроможність українських товарів і послуг на світових ринках і засоби її підвищення.
5. Проаналізуйте показники масштабів міжнародної торгівлі. Провідні торгові держави світу.
6. Роль ТНК у розвитку міжнародної торгівлі.

Практичні завдання

Задача 1

Зовнішня торгівля України в 2000 р. характеризувалася такими даними (млн. дол. США).

Експорт та імпорт (товари і послуги) України в 2010 р., млн. дол.

Показник	Країни СНД та Балтії	Інші країни	Усього
Експорт	24 328,2	38 738,9	63 071, 1
Імпорт	27 632,2	38 547, 5	66 180,2

Розрахуйте щодо кожної групи країн:

- а) торговий баланс;
- б) торговий оборот;
- в) відносну частку країн СНД в українському експорті та імпорті;
- г) відносну частку інших країн в українському експорті та імпорті.

Задача 2

Розрахуйте на основі даних міжнародної статистики показники зовнішньоторговельного обороту, сальдо торговельного балансу, експортну квоту, ЗТО на душу населення США, Німеччини, Китаю, Росії, Сінгапуру, України. Одержані результати занесіть до таблиці. Проаналізуйте їх. Чому вартість світового імпорту перевищує вартість світового експорту?

Задача 3

У “Вітчизні” з використанням одиниці ресурсів може бути вироблено 50 одиниць товару x або 200 одиниць товару y . У “Закордоні” 75 одиниць товару x або 150 одиниць товару y .

Визначте відносні ціни на товари на спеціалізацію країн. Установіть межі коливання світової ціни на товари. Накресліть криві виробничих і торговельних можливостей для країн, якщо “Вітчизна” має 10 одиниць ресурсів, а “Закордон” – 12 одиниць ресурсів. На світовому ринку одиниця товару x обмінюється на 3 одиниці товару y .

Задача 4

Еластичність експорту становить 0, а імпорту – 1. Країна девальвує свою валюту на 10%. З’ясуйте:

1. Як зміниться ціна експорту в місцевій валюті?
2. Як зміниться ціна експорту в іноземній валюті?
3. Як зміниться фізичний обсяг експорту?
4. Як зміниться ціна імпорту в місцевій валюті?
5. Як зміниться ціна імпорту в іноземній валюті?
6. Як зміниться фізичний обсяг імпорту?
7. Як зміниться торговий баланс?

Література: 1–11; 15; 17; 20; 22; 24; 26; 28.

Форми контролю: розв’язання задач, письмове опитування, тестування.

Тема 6 Міжнародна торговельна політика

У темі вивчається міжнародна практика регулювання міжнародної торгівлі й методи державного регулювання зовнішньої торгівлі, розглядаються основні типи

зовнішньоторговельної політики країн: фритредерство й протекціонізм. Наведено основні інструменти торговельної політики. Розглянуто традиційні заходи: тарифи й імпорتنі квоти, інші інструменти торговельної політики: добровільні обмеження експорту, експортні субсидії, експортні податки.

План семінарського заняття

1. Зовнішньоторговельна політика держав: типи, форми, інструменти.
2. Митне регулювання міжнародної торгівлі.
3. Нетарифні методи регулювання.
4. Ціноутворення в міжнародній торгівлі.
5. Міжнародне регулювання міжнародної торгівлі.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного вивчення дисципліни:

1. Некономічні методи торгової політики.
2. Ціноутворення в міжнародній торгівлі.
3. Міжнародна торговельна система в рамках ГАТТ/СОТ.

II. Складіть конспект за питаннями самостійного вивчення.

Контрольні питання і завдання

1. У чому виявляється сутність протекціонізму? Охарактеризуйте його еволюцію й сучасні форми. Визначте переваги та види реалізації політики протекціонізму.
2. На яких рівнях і якими методами здійснюється регулювання міжнародних торговельних відносин?
3. За якими ознаками можна класифікувати форми протекціонізму?
4. Назвіть і коротко охарактеризуйте нетарифні методи регулювання міжнародної торгівлі.
5. Які форми державного регулювання міжнародної торгівлі вам відомі?
6. У чому відмінність політики лібералізації зовнішньої торгівлі від протекціонізму?
7. Класифікуйте основні інструменти торговельної політики.
8. Що таке митний тариф?
9. Як класифікуються мита?
10. Як обчислюється рівень номінального, змінного та ефективного тарифу?
11. Що таке тарифна ескалація?
12. Що таке тарифна квота?
13. Які аргументи використовуються прибічниками та противниками тарифів?
14. У чому полягають складності вимірювання нетарифних методів і які інструменти є для цього?
15. Які методи кількісних обмежень вам відомі?
16. Який економічний зміст квотування і які види квот ви знаєте?
17. Що таке ліцензії і які методи розподілу ліцензій є кращими?
18. Чому “добровільне” обмеження експорту не може вважатися дійсно добровільним?
19. Які приховані методи торговельної політики ви знаєте і в чому їх економічний зміст?
20. Чим відрізняється внутрішня субсидія від експортної?
21. Які методи торговельної політики дозволено міжнародними договорами, а які – заборонено?
22. Назвіть види міжнародного регулювання торговельної діяльності.
23. Що розуміють під торговельними блокадами?
24. Які особливості має торговельна політика країн, що розвиваються?
25. Порівняйте торговельну політику розвинутих країн із країнами з перехідною економікою.
26. Проаналізуйте еволюцію світової політики торгівлі за останнє сторіччя.

27. У чому полягає відмінність між режимом найбільшого сприяння і національним режимом?

Питання для обговорення

1. Чи погоджуєтесь ви з доводом на користь протекціонізму з метою захисту молодій галузі, який полягає в тому, що без запобігання силами держави конкуренції з боку імпорту деякі галузі не зможуть перейти від виробництва з високими витратами до виробництва з низькими витратами? Чому так(ні)?

2. Побуває думка, що втручання у вільне міжнародне переміщення потоку товарів і послуг багато в чому зумовлюється скоріше політичними, ніж економічними міркуваннями. Чи погоджуєтесь ви з цим? Чому так (ні)?

3. “Уряди докладають значних зусиль до підтримки експорту товарів своєї країни. Водночас вони накладають всілякі обмеження на імпорт”. Поясніть.

4. “Сучасні західні економісти неохоче підтримують доктрину вільної торгівлі без застережень, але твердо стоять на позиціях більш вільної, якщо не вільної торгівлі”. Яке пояснення має це, на перший погляд суперечливе твердження?

5. Ви є радником уряду Польщі (малої країни), яка виготовляє промислові товари, використовуючи капіталомісткі фактори виробництва, і сільськогосподарську продукцію, використовуючи трудомісткі фактори виробництва. Значна частка сільгосппродукції експортується:

А. Уряд хоче стимулювати виробництво промислових товарів і збирається обкласти їх імпорт тарифом. Яка ваша думка з цього приводу?

Б. Уряд вирішив ввести тариф. Що відбудеться з рівнем заробітної плати в країні?

В. Як введення тарифу вплине на обсяг торгівлі та загальне економічне становище країни?

Г. Що станеться з масштабами виробництва промислової та сільськогосподарської продукції в результаті введення тарифу?

6. Дайте докладну оцінку таким висловам:

А. “Захисні мита обмежують як імпорт, так і експорт країни, яка вводить мита”.

Б. “Широке застосування захисних мит підриває здатність системи світового ринку ефективно розміщувати ресурси”.

В. “Явне безробіття нерідко може бути зменшене за допомогою захисних мит, але при цьому приховане безробіття, як правило, збільшується”.

Г. “Іноземні фірми, які продають свою продукцію на американському ринку за демпінговими цінами, насправді роблять американцям подарунки”.

Д. “Враховуючи швидкість, з якою технічний прогрес поширюється по всьому світу, вільна торгівля неминуче породить структурні диспропорції, безробіття та проблему платіжних балансів в індустріально розвинутих країнах”.

7. Порівняйте квоти і тарифи; вкажіть їхні подібні й відмінні риси.

8. Обговоріть значення такого твердження: “Багато нетарифних заходів є радше протекціоністськими за своїми наслідками, ніж за намірами”.

9. У чому полягає відмінність економіки експортного тарифу від економіки імпортного тарифу?

10. Обґрунтуйте державну політику щодо розширення або обмеження торгівлі.

11. Дослідіть потенційний і фактичний вплив державного втручання на вільний торговий обмін.

Тематика рефератів і доповідей

1. Зовнішня економічна політика України.

2. Сучасна торговельна політика України.

3. Митні тарифи: історичний аспект.

4. Методи регулювання сучасної міжнародної торгівлі.

Практичні завдання

Задача 1

Ставка українського імпортного тарифу на закордонний одяг становить 10 %, на тканини – 1 %. Вартість тканини становить 15 % вартості одягу. Розрахуйте ефективний рівень тарифу:

- а) за умов, вказаних вище;
- б) якщо імпортне мито на готовий одяг зросте до 30 %;
- в) якщо мито на тканини зросте до 10 %;
- г) якщо мито на одяг зменшиться до 5 %;
- д) якщо мито на тканини зменшиться до 0,3 %.

Які висновки можна зробити на основі цих розрахунків?

Задача 2

Імпортне мито кінцевого продукту становить 15 %; зважене середнє значення мита на імпортовані складові кінцевого продукту, які становлять 1/4 його ціни, дорівнює 10 %. Якою буде фактична ставка мита на кінцевий продукт?

Задача 3

Фірма вивозить 5 т алюмінію з Росії у Фінляндію за ціною 1 873 дол. США за 1 т. Митний збір на вивезення із Росії алюмінію становить 130 дол. США за 1 т. До вступу в Європейський Союз у Фінляндії митний збір на ввезення цього виду товару не стягувався, після вступу до ЄС митний збір становить 6 % вартості товару, який ввозиться. Визначте, як змінилася ціна 1 т алюмінію і вартість товару, що ввозиться у Фінляндію, після її вступу до ЄС.

Задача 4

Світова ціна на цукор з Куби, що знаходиться в порту Роттердам, становить 300 дол. США за 1 т. Мито на імпорт цукру у ФРН – 30 %. Якби імпорт цукру не обкладався тарифом, його річне виробництво у ФРН становило б 3 млн. т, споживання – 4 млн. т, імпорт – 1 млн. т. Після обкладання імпорту митом внутрішнє виробництво цукру збільшилося до 3,4 млн. т, споживання скоротилося до 3,7 млн. т, імпорт скоротився до 0,3 млн. т. ФРН за споживанням цукру – мала країна.

Розрахуйте і зобразіть графічно:

- а) виграш німецьких споживачів загалом, якщо б тариф було скасовано;
- б) втрати німецьких виробників цукру від скасування тарифу;
- в) втрати бюджету від скасування тарифу;
- г) чистий приріст споживання в результаті скасування тарифу.

Задача 5

Світова ціна на канадську пшеницю становить 240 дол. США за 1 т. Уряд України, яка в імпорті пшениці є великою країною, розглядає питання про введення специфічного імпортного тарифу 40 дол. США за 1 т для поповнення державного бюджету. Внутрішнє річне виробництво пшениці становить 200 млн. т, споживання – 280 млн. т, імпорт – 80 млн. т. За оцінками скорочення українського попиту на пшеницю призведе до падіння світової ціни на неї на 10 дол. США за 1 т, її внутрішнє споживання становитиме 220 млн. т, споживання скоротиться до 240 млн., а імпорт – до 20 млн. т. Розрахуйте та зобразіть графічно:

- а) розмір доходів бюджету від введення імпортного тарифу;
- б) дохід, який отримує Україна в результаті поліпшення умов торгівлі;
- в) втрати від меншої ефективності внутрішнього виробництва і від скорочення внутрішнього споживання пшениці;
- г) зростання доходів місцевих виробників;
- д) вплив введення тарифу на економічний стан країни в цілому.

Література: 1–11; 15; 20–22; 24; 28.

Форми контролю: письмове опитування, розв'язання задач.

Модуль II Особливості формування та розвитку світового господарства: напрямки, форми та прояви.

Тема 7 Міжнародний науково-технологічний обмін

У темі розглянуті поняття “технологія”, “міжнародний науково-технологічний обмін”, проаналізовані основні передумови міжнародного технологічного обміну. Вивчено сучасний світовий ринок технологій.

Розглянуто способи передачі технологій на комерційній і некомерційній основі. Досліджено регулювання передачі технологій на національному й міжнародному рівнях. Визначено тенденції розвитку ринку технологій.

План семінарського заняття

1. Світовий ринок технологій. Технологічні ресурси світу.
2. Міжнародні некомерційні науково-технічні зв'язки.
3. Міжнародні комерційні науково-технічні зв'язки.
4. Регулювання міжнародної передачі технологій.
5. Сучасні тенденції розвитку технологій.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного вивчення дисципліни:

1. Міжнародні ліцензійні угоди. Форми платежів за ліцензії.
2. Купівля-продаж “ноу-хау” в міжнародній торгівлі.
3. Види та особливості торгівлі інжиніринговими послугами.
4. Міжнародне регулювання передачі технологіями.

II. Складіть конспект за питаннями самостійного вивчення.

Питання і завдання

1. Дайте визначення таких понять: “технологія”, “міжнародний технологічний обмін”.
2. Назвіть основні передумови, що обумовили бурхливий розвиток міжнародного обміну технологіями.
3. Поясніть економічну доцільність експорту й імпорту технологій.
4. Проаналізуйте основні показники розвитку світового ринку технологій.
5. Назвіть країни – світові лідери у сфері створення й використання новітніх технологій.
6. Проведіть сегментацію світового ринку технологій.
7. Назвіть особливості сучасного розвитку світового ринку технологій.
8. Перерахуйте форми некомерційних науково-технічних зв'язків.
9. Проаналізуйте форми науково-технічного співробітництва.
10. Назвіть способи захисту новітніх технологій.
11. Перерахуйте міжнародні угоди, які регулюють міжнародну передачу технологій.
12. Перерахуйте причини й способи державного регулювання міжнародної передачі технологій. В яких випадках технологія може вважатися фактором виробництва?
13. У чому полягає основна ідея динамічних моделей технологічного розвитку?
14. Які є механізми правового захисту технології і форми її міжнародної передачі?
15. У чому полягають економічні умови ліцензійних домовленостей?
16. Як визначається технологічна місткість торгівлі?
17. Які форми міжнародної технічної допомоги вам відомі?
18. У чому полягає державне регулювання передачі технології?

Питання для обговорення

1. Технологічне лідерство країн – передумови й фактори.
2. Міжнародна передача технологій у рамках ТНК.
3. Якщо припустити, що всі товари проходять технологічний цикл, чому в країні, що розробила нову технологію, може загостритися проблема поточного платіжного балансу?
4. Чому основні потоки передачі технології існують між індустріальними країнами, адже вони є конкурентами?

5. У сучасних умовах знання, технології є визначальним фактором виробництва, чинником розвитку. У чому полягають особливості знання, технологій як чинника виробництва? Чому ТНК вкладають колосальні кошти в проведення науково-дослідних робіт, розробку нових технологій?

6. В яких випадках при передачі технології перевагу буде надано паушальному платежу, а в яких – роялті:

а) при існуванні обмежень на іноземні перекази грошових коштів, побоювань щодо можливості переказу періодичних платежів за кордон;

б) коли відбуваються поставки комплектів устаткування, що являють собою технологічне нововведення і передбачають постійну технологічну підтримку та оновлення;

в) при наданні права на виготовлення й реалізацію певних товарів у визначеному регіоні;

г) у випадку, коли ліцензіат прагне уникнути контролю з боку ліцензіара над майбутнім використанням технології?

Обґрунтуйте свою відповідь.

Практичні завдання

Задача 1

Американська компанія “Майкрософт” продає нову версію програмного продукту. Який спосіб оплати за ліцензію-роялті, паушальний платіж, участь у прибутках чи участь у власності – ви включили б до ліцензійної угоди, здійснюючи продаж програми:

а) індивідуальним користувачам;

б) компаніям, що розробляють прикладні програми, які працюють у цьому програмному продукті;

в) компанії, яка прагне стати генеральним дистриб’ютором всієї продукції “Майкрософт”?

Задача 2

Установіть правильне співвідношення:

1. В якому випадку, на вашу думку, більш доцільно вибрати наші форми розрахунку за експорт технологій:

1) роялті;

2) паушальний платіж;

3) участь у прибутку;

4) участь у капіталі:

а) регіональному дистриб’юторові інноваційного продукту;

б) іноземній фірмі, що бажає запозичити технологію виробництва продукту, обсяги реалізації якого легко контролюють.

в) іноземному підприємству, що має певні конкурентні переваги і бажає запозичити права на використання унікальної технології виробництва продукту масового попиту, який має значний ринок збуту;

г) виробникові в країні з нестабільною економічною ситуацією; у випадку, коли імпортер бажає уникнути або неможливо встановити контроль з боку експортера технологій за обсягами виробництва; коли можливі обмеження на вивіз капіталу з країни-імпортера; індивідуальним користувачам продукту.

Тематика рефератів і доповідей

1. Країни-лідери в науково-технологічному обміні.

2. Позиції України на міжнародному ринку технологій.

3. Особливості міжнародного технологічного обміну в Україні.

4. Міжнародна торгівля ліцензіями.

5. Міжнародний ринок інжинірингових послуг.

6. Особливості міжнародного технологічного обміну в сучасних умовах.

Література: 2; 3; 6; 9–10; 20; 26.

Форми контролю: усне опитування, обговорення ситуаційних завдань, тестування.

Тема 8 Світовий ринок праці

У темі розглядається процес формування й розвитку світового ринку праці, подається періодизація цього процесу, надається загальна характеристика населення й трудових ресурсів світу. Розкривається роль трудових міграцій у розвитку світового ринку праці, аналізується якість робочої сили, вивчаються проблеми зайнятості у світовій економіці.

План семінарського заняття

1. Особливості формування та розвитку світового ринку праці.
2. Загальна характеристика населення й трудових ресурсів світу.
3. Якість робочої сили.
4. Проблеми безробіття й зайнятості у світовій економіці.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного вивчення дисципліни:

1. Особливості формування регіональних ринків праці.
2. Трудові ресурси світу.
3. Попит і пропозиція на ринку праці.
4. Зайнятість населення.

II. Складіть конспект за питаннями самостійного вивчення.

Контрольні питання і завдання

1. Дайте визначення таких понять: “населення”, “трудові ресурси”, “економічно активне населення” (зайняте й незайняте у виробництві), “непрацездатне населення”.
2. Сутність, структура та основні тенденції розвитку сучасного світового ринку праці.
3. Назвіть найважливіші фактори, які впливають на природний рух населення.
4. Дослідіть показники природного руху населення.
5. Назвіть фактори, які впливають на якість робочої сили.
6. Охарактеризуйте сучасний ринок праці.
7. Обґрунтуйте причини безробіття.

Питання для обговорення

1. Дослідники виокремлюють два основні типи відтворення населення:
1) “демографічна зима” (тип відтворення, який характеризується відносно невисокими показниками народжуваності, смертності та природного приросту); 2) “демографічна весна” (тип відтворення, який характеризується високими і найвищими показниками народжуваності та природного приросту населення). Для яких груп країн, на вашу думку, характерний кожен тип відтворення?
2. Спробуйте охарактеризувати основні проблеми економічного розвитку країн, пов’язані з різним типом відтворення населення в них.
3. Як відомо, для групи промислово розвинутих (постіндустріальних) країн характерною на сьогодні є тенденція старіння (флоридизація) націй. Які, на вашу думку, найважливіші наслідки може мати дана тенденція в соціально-економічному розвитку цієї групи країн та їхній участі в міжнародних міграційних процесах?

Тематика рефератів і доповідей

1. Особливості формування світового та регіональних ринків праці.
2. Структурні зрушення в соціальній сфері та трансформація імміграційної політики постіндустріальних країн.
3. Тендерний аспект у забезпеченні зайнятості населення в країнах світу.
4. Проблеми безробіття у світі.
5. Взаємозв’язок темпів зростання населення й економічного розвитку як одна з глобальних проблем людства.
6. Старіння населення в країнах Європи й вплив на стан ринку праці.
7. Формування і мобільність людського капіталу в глобалізованому світі.

Література: 1–11; 15; 17; 20–22; 24; 26; 31.

Форми контролю: письмове опитування, обговорення ситуаційних завдань, тестування.

Тема 9 Міжнародна трудова міграція

Тема присвячена з'ясуванню сутності, типів, видів, причин міжнародної міграції робочої сили. Розглянуто наслідки міжнародної трудової міграції. Проаналізовано напрямки й обсяги міжнародної трудової міграції. Приділено увагу державному й міжнародному регулюванню трудової міграції. Виявлено сучасні особливості розвитку міграційних процесів.

План семінарського заняття

1. Сутність та основні причини міжнародної трудової міграції.
2. Види та показники міжнародної трудової міграції.
3. Напрями міжнародної міграції робочої сили та основні центри її залучення.
4. Наслідки міжнародної трудової міграції.
5. Державне регулювання та міжнародно-правові основи міграційних процесів.
6. Україна в сучасних міжнародних міграційних процесах.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного вивчення дисципліни:

1. Міжнародно-правові основи трудової міграції між країнами.
2. Особливості сучасної міграції робочої сили й “відтоку умів”.

II. Складіть конспект за питаннями самостійного вивчення.

Контрольні питання і завдання

1. У чому полягає сутність міжнародної трудової міграції і які її визначальні риси?
2. Дайте визначення таких понять: “міжнародна трудова міграція”, “еміграція”, “імміграція”, “рееміграція”, “відтік умів”.
3. Які існують економічні та неекономічні причини міжнародної трудової міграції?
4. У чому полягають економічні наслідки міграції для світової економіки в цілому?
5. Як впливає еміграція на економіку країни – експортера робочої сили?
6. Які вартісні показники міграції робочої сили відбиваються у платіжному балансі країни?
7. У чому виражається вплив імміграції на економіку країни – імпортера робочої сили?
8. Назвіть регіони і країни, які є основними центрами тяжіння мігрантів із-за кордону.
9. Які основні важелі державного і наддержавного регулювання міжнародної трудової міграції?
10. Назвіть причини трудової міграції.
11. Визначте наслідки міжнародної трудової міграції для країн-експортерів і країн-імпортерів робочої сили.
12. Які ви знаєте показники переміщення трудових ресурсів між країнами?
13. Виокремте основні напрямки міжнародної трудової міграції.
14. Назвіть методи регулювання міжнародної міграції робочої сили на рівні держави.
15. Які міжнародні організації займаються питаннями міжнародної трудової міграції?
16. Проаналізуйте особливості сучасної міграції робочої сили.
17. Які причини та наслідки зовнішніх міграційних процесів для України?

Питання для обговорення

1. У чому полягає специфіка торгівлі, якщо розглядати робочу силу не як фактор виробництва, а як товар, а міжнародну міграцію не як міжнародне переміщення фактора виробництва, а як міжнародну торгівлю?
2. На сьогодні поняття “міжнародна міграція робочої сили” – трохи застаріле. Чимало дослідників використовують термін “міграція людських ресурсів”. У чому, на вашу думку, принципові відмінності між категоріями “робоча сила” та “людський ресурс”? Спробуйте охарактеризувати роль людських ресурсів у світовій економіці.
3. Спробуйте визначити сутність поняття “відтік умів” та проаналізувати соціально-економічні наслідки цього явища для різних країн.
Наведіть конкретні приклади.

4. Чи справедливим є таке твердження: вплив імміграції на добробут громадян країни, що приймає іноземну робочу силу, не залежить від розмірів даної країни? Чому?

5. Як відомо, введення імпортного тарифу великою країною, здатного вплинути на рівень світових цін, може збільшити її добробут. Що відбудеться з рівнем добробуту країни, якщо місцеві галузі виробництва, які конкурують з імпортом, почнуть активно використовувати дешеву іноземну робочу силу, доходи якої не входять до складу національного доходу країни?

6. Оцініть наслідки міграції робочої сили з точки зору громадян Німеччини:

- а) як платників податків;
- б) споживачів суспільних благ;
- в) споживачів індивідуальних благ;
- г) найманих працівників;
- д) підприємців.

Обґрунтуйте свою відповідь.

7. Яким чином на міграційних процесах в Україні в новому тисячолітті відбивається динаміка економічних і демографічних процесів? Назвіть і прокоментуйте тенденції зміни напрямків руху робочої сили. Яким чином це позначається на її якісних характеристиках?

Тематика індивідуальних завдань

1. Досвід західноєвропейських країн щодо залучення іноземної робочої сили.
2. Проаналізуйте масштаби основних центрів залучення робочої сили.
3. Особливості регулювання міграційних процесів на регіональних ринках (на прикладі Шенгенської зони).
4. “Відтік умів” у сучасних міграційних процесах.
5. Вплив глобалізації на міжнародну міграцію робочої сили.
6. Міжнародна організація праці: її завдання та напрями діяльності.
7. Ефективна державна міграційна політика – передумова повноцінної інтеграції України у світовий ринок праці.
8. Використання міжнародного людського потенціалу на підприємствах ТНК.
9. Міжнародна міграція робочої сили: український контекст.
10. Сучасні риси міжнародної трудової міграції.
11. Порівняйте показники міжнародного переміщення трудових ресурсів в окремих регіонах.
12. Державні цільові міграційні програми: “Зелена карта” в США.
13. Державні цільові міграційні програми: впровадження програми з видачі “Синьої карти” в ЄС.

Практичні завдання

Задача

Україна виробляє цукор, використовуючи два фактори виробництва – землю і працю. Граничний продукт праці кожного робітника, виражений у доларах, скорочується зі зростанням їх кількості таким чином:

Кількість робітників	1	2	3	4	5	6
Граничний продукт	12	10	8	6	4	2

1. Від чого залежить реальна заробітна плата робітників?
2. Якщо власник землі наймає трьох українських працівників, якою буде їхня сукупна заробітна плата?
3. Якщо власник землі, крім того, наймає ще й трьох іммігрантів з Молдови, як міняться його доходи?

Література: 1–11; 15; 17; 20–22; 24; 26; 31.

Форми контролю: усне опитування, розв’язання задач.

Тема 10 Прямі інвестиції та міжнародне виробництво

У темі розглядається поняття “прямі міжнародні інвестиції” як форма руху капіталу, наводиться класифікація форм руху капіталу, функціональний розподіл міжнародного руху капіталу. Аналізуються суб’єкти міжнародного інвестування, його причини, а також ефекти прямих закордонних інвестицій. Розглядається інвестиційна діяльність у рамках міжнародних корпорацій.

План семінарського заняття

1. Передумови та причини міжнародного руху капіталу.
2. Основні форми міжнародного руху капіталу.
3. Економічна доцільність експорту та імпорту капіталу. Показники руху капіталу.
4. Інвестиції в системі міжнародного руху капіталу. Поняття й форми міжнародних інвестицій.
5. Теорії міжнародних інвестицій.
6. Прямі закордонні інвестиції.
7. Міжнародні корпорації.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного вивчення дисципліни:

1. Розгляньте суб’єкти міжнародного інвестування.
2. Правила міжнародного інвестування.
3. Оцінка обсягу прямих інвестицій за регіонами світу.
4. Діяльність міжнародних корпорацій.
5. Проаналізуйте завдання й способи державної підтримки прямих інвестицій.
6. Визначте роль міжнародних корпорацій у русі міжнародних інвестицій та організації міжнародного виробництва.

II. Складіть конспект за питаннями самостійного вивчення.

Питання і завдання

1. У чому полягає сутність і причини міжнародного руху капіталу?
2. Класифікуйте форми міжнародного руху капіталу за джерелами походження, характером використання, строком вкладення, метою вкладення.
3. Що таке інвестиційна позиція?
4. Які основні закономірності та особливості вивозу капіталу за сучасних умов глобалізації?
5. Назвіть конкретні форми міжнародного руху капіталу як фактора виробництва.
6. У чому полягають основні переваги від імпорту та експорту капіталу для національної економіки?
7. Які кількісні критерії використовуються у світогосподарській практиці при зарахуванні інвестицій до прямих?
8. Охарактеризуйте основні теорії ПЗІ та транснаціональних корпорацій.
9. Сформулюйте правило Вальраса.
10. Дайте визначення таких понять: “прямий інвестор”, “підприємство з іноземними інвестиціями”, “прямі закордонні інвестиції”.
11. У чому полягає відмінність між дочірньою компанією, асоційованою компанією та закордонною філією?
12. Охарактеризуйте економічні ефекти прямих інвестицій.
13. Як проводиться оцінка обсягу прямих інвестицій?
14. Назвіть найпоширеніші способи державної підтримки прямих інвестицій.
15. Охарактеризуйте форми міжнародних корпорацій.

Питання для обговорення

1. В якому випадку при вільному переміщенні факторів виробництва між країнами може використовуватися торгівля товарами?

2. Як теорія міжнародної торгівлі Хекшера – Оліна тлумачить міжнародну торгівлю товарами і міжнародний рух факторів капіталу – як взаємозамінні чи взаємодоповнюючі елементи? Чому?

3. Відмова від обмежень на шляху міжнародного руху капіталу призведе до збільшення темпів економічного зростання всіх країн, які беруть у цьому участь. Чи правильне це твердження? Чому?

4. Обґрунтуйте привабливість прямих іноземних інвестицій для країн з перехідною економікою. Які негативні наслідки для таких економік можливі при нерегульованому залученні прямих іноземних інвестицій?

5. Розкрийте вплив глобалізації на тенденції міжнародного інвестування.

6. Які фактори впливають на формування сприятливого інвестиційного клімату в країні? Відповідь проілюструйте конкретними прикладами.

7. Чим зумовлені превалюючі обсяги міжнародного інвестування в розвинуті країни світу?

8. Розкрийте причини низької ефективності вкладення іноземних інвестицій в економіку України.

Чи дійсно, що:

1. Міжнародне пересування капіталу, як і міжнародне переміщення товарів, призводить до збільшення сукупного світового виробництва за рахунок більш ефективного перерозподілу й використання факторів виробництва.

2. Зі зростанням рівня концентрації виробництва певного товару в рамках корпорації зменшується обсяг її імпорту прямих інвестицій.

3. Інвестиційний ризик та інвестиційний клімат чинять значний вплив на динаміку прямих іноземних інвестицій.

Тематика індивідуальних завдань

1. Участь України в міжнародних інвестиційних процесах.

2. Особливості і напрямки діяльності міжнародних корпорацій у світовій економіці.

3. Роль іноземних інвестицій у трансформаційних процесах країн із перехідною економікою.

4. Економічна діяльність іноземних компаній у країнах з перехідною економікою.

5. Регіональні особливості залучення прямих іноземних інвестицій в умовах глобалізації.

6. Особливості взаємодії ТНК з національними економіками – реципієнтами інвестиційного капіталу.

7. Фактори підвищення ефективності міжнародної інвестиційної діяльності в Україні.

8. Процеси злиття і поглинання в міжнародному бізнесі.

9. Форми і методи регулювання міжнародного інвестування на національному та міжнародному рівнях.

10. Вільні економічні зони: сутність і причини створення.

11. Спільне підприємництво як форма міжнародного співробітництва: сутність, форми й фактори розвитку.

Практичні завдання

Задача 1

Які з наведених прикладів інвестицій вважаються прямими, а які портфельними?

1. Український банк купив акції російської компанії “Лукойл” на 20 млн. дол. Загальна сума випуску акцій становить 600 млн. дол.

2. Польський банк купив будинок у Львові, в якому відкрив свою філію в Україні.

3. Харківський тракторний завод збільшив свою частку в статутному капіталі СП, яке зареєстроване в Росії, з 51 до 75 %.

4. Українська фірма за дорученням клієнта з ФРН купила 11 % поточного випуску акцій Укртрансавто.

5. Канадська фірма “МакДональдс” відкрила ще один ресторан у Києві.

6. Українсько-американський інвестиційний фонд розмістив 100 млн. дол. США в українських державних короткострокових зобов'язаннях та облігаціях державної позики.

Задача 3

“Пепсі-Кола”, американський виробник охолоджувальних напоїв, продає їх концентрат в Україну. Однак Україна запроваджує високе імпортне мито на ввезення кока-коли, щоб захистити українських виробників, і збільшує податки на прибуток іноземних компаній. Що може зробити “Пепсі-Кола”, щоб:

- а) не віддавати частку українського ринку місцевим конкурентам;
- б) скоротити обсяг податків на прибуток, які виплачуються в Україні;
- в) гарантувати цілісність своїх активів в Україні?

Література: 1–11; 15; 17; 19–24; 26; 31.

Форми контролю: тестування, розв'язання задач, письмове опитування

Тема 11 Міжнародні портфельні інвестиції

Розглядається сутність портфельних інвестицій, їх види; аналізуються причини здійснення закордонних портфельних інвестицій; оцінюється обсяг портфельних інвестицій у світі.

План семінарського заняття

1. Портфельні закордонні інвестиції: сутність, поняття та причини їх здійснення.
2. Види портфельних інвестицій.
3. Оцінка обсягів портфельних інвестицій.
4. Міжнародна інвестиційна діяльність України.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного вивчення дисципліни:

1. Портфельні закордонні інвестиції: сутність, поняття та причини їх здійснення.
2. Структура портфельних інвестицій.
3. Оцінка обсягу портфельних інвестицій.

II. Складіть конспект за питаннями самостійного вивчення.

Питання і завдання

1. Що таке портфельні інвестиції?
2. У чому полягає принципова різниця між прямими і портфельними інвестиціями?
3. Яким чином портфельні інвестиції відображаються в платіжному балансі?
4. Проаналізуйте розходження між акціонерними і борговими цінними паперами.
5. Дослідіть співвідношення світового ринку капіталу, кредитів, цінних паперів, використовуючи графічний метод.
6. Проаналізуйте причини портфельних інвестицій. Які вигоди вони дають донору та реципієнту?
7. Проведіть аналіз динаміки закордонних портфельних інвестицій за регіонами, країнами, групами країн, видами цінних паперів.
8. Які фактори впливають на масштаби, структуру та динаміку міжнародної інвестиційної діяльності в Україні?

Питання для обговорення

1. Вплив світових фінансових криз на динаміку портфельних інвестицій.
2. Негативні наслідки портфельного інвестування для реципієнтів капіталу.
3. Транснаціоналізація банківського сектору й розвиток портфельного інвестування у світі.
4. Необхідність захисту портфельних інвесторів. Використання “колективних застережень”.

Тематика індивідуальних завдань

1. Найбільші портфельні інвестори у світі.

2. Державне заохочення закордонного портфельного інвестування.
3. Розвиток міжнародного ринку цінних паперів.
4. Участь України в міжнародних інвестиційних процесах.
5. Основні домінанти та особливості інвестиційної стратегії України.

Практичні завдання

Задача

Яка з наведених нижче угод належить до портфельних інвестицій:

- а) Харківський тракторний завод збільшив свою частку в статутному капіталі спільного підприємства в Казахстані зі збуту тракторів із 35 до 50 %;
- б) ПриватБанк ввозить 100 млн. дол. готівкою зі США для забезпечення попиту на долари своїх клієнтів;
- в) “Світоч” розміщує 5 млн. дол. на короткостроковому депозиті в американському банку;
- г) Укрсоцбанк вкладає 50 млн. дол. в облігації американського інвестиційного фонду;
- д) Американський фонд сприяння конверсії надає пільговий кредит українському оборонному підприємству?

Література: 1–11; 15; 17; 19–24; 26; 31.

Форми контролю: тестування, розв’язання задач, усне опитування.

Тема 12 Міжнародний кредит

Тема присвячена вивченню сутності міжнародного кредитування, його форм і різновидів; з’ясуванню ролі держави на міжнародному ринку кредитів; аналізу питань зовнішньої заборгованості й кредитоспроможності.

План семінарського заняття

1. Форми міжнародного кредитування.
2. Характеристика сучасних різновидів міжнародного кредиту.
3. Зовнішній борг і проблеми його обслуговування.
4. Інституціональна структура міжнародного кредитування.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного вивчення дисципліни:

1. Розгляньте сучасні форми міжнародного кредиту.
2. Міжчасова торгівля.
3. Розкрийте сутність і необхідність зовнішнього боргу, а також проблеми його обслуговування.
4. Визначте значення кредитних рейтингів при оцінці кредитоспроможності позичальників.
5. Україна в міжнародних кредитних відносинах.

II. Складіть конспект за питаннями самостійного вивчення.

Питання і завдання

1. Дайте визначення поняття “міжнародне кредитування”.
2. Розкрийте сутність форм міжнародного кредитування.
3. Охарактеризуйте державу як учасника міжнародного кредитування.
4. У чому полягає відмінність підприємницького капіталу від позичкового з позицій впливу на економіку країни-експортера?
5. Дайте визначення поняття “міжнародний кредит”. Які його умови та основні функції у світовій економіці?
6. Дайте визначення міжнародного ринку позичкових капіталів. Охарактеризуйте його основні сегменти з позицій функціональної, інституційної, географічної структур.
7. Які основні фактори, умови та особливості функціонування євrorинків?
8. Що таке зовнішній борг? Якими кількісними та якісними показниками можна оцінити ступінь небезпеки зовнішнього боргу для економіки тієї чи іншої країни?

9. У чому полягає проблема зовнішньої заборгованості? Які можливі варіанти її вирішення для різних країн?

10. Обґрунтуйте необхідність зовнішнього боргу, а також проблеми його обслуговування.

11. Визначте значення кредитних рейтингів при оцінці кредитоспроможності позичальників.

Питання для обговорення

1. У чому схожість і відмінність:

- а) між закордонними прямими і портфельними інвестиціями;
- б) закордонними прямими інвестиціями і міжнародними позиками;
- в) закордонними портфельними інвестиціями і міжнародними позиками?

2. Вплив кредитного рейтингу на вартість міжнародного позичання.

3. Способи підвищення кредитного рейтингу шляхом впливу на дві групи факторів: країнні й ринкові макрофактори.

4. Крах системи надання кредитних рейтингів: чому збанкрутували компанії з найвищими рейтингами на рівні ААА?

Тематика індивідуальних завдань

1. Міжнародний кредит як вираження інтернаціоналізації фінансово кредитної сфери.

2. Джерела зовнішнього фінансування країн із перехідною економікою.

3. Синдикований кредит у сучасній практиці міжнародного кредитування.

4. Сучасний ринок єврокредитів: особливості та закономірності розвитку.

5. Роль Паризького і Лондонського клубів кредиторів у вирішенні проблем зовнішньої заборгованості країн.

Практичні завдання

Задача 1

У 70-х на початку 80-х років латиноамериканські країни активно брали позики, що призвело до боргової кризи. Водночас країни Південно-Східної Азії активно інвестували свій капітал, що дало їм змогу зробити економічний ривок. Під кутом зору теорії міжчасової торгівлі:

а) які країни схилилися до поточного, а які – до майбутнього споживання;

б) для якої групи країн реальна процентна ставка за міжнародними позиками буде вищою;

в) які товари – поточного чи майбутнього споживання – буде експортувати та імпортувати кожна з груп країн;

г) з яких додаткових причин міжнародні кредити можуть надаватися Латинській Америці за вищими процентними ставками, ніж країнам Південно-Східної Азії?

Задача 2

В якій із країн буде більша схильність до поточного, а в якій до майбутнього споживання:

а) Туркменистані, де є великі запаси газу, які не потребують значних інвестицій для їх розробки;

б) Японії, яка випереджає інші країни за темпами розвитку новітніх технологій;

в) Естонії, яка активно здійснює економічні реформи і швидко перейшла до ринкової економіки?

Література: 1–11; 15; 17; 19–24; 26; 31.

Форми контролю: обговорення ситуаційних завдань, розв'язання задач, письмове опитування.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
Модуль I Основні ознаки міжнародної економіки та її структура.		
1	Тема 1 Міжнародна економічна система	1
2	Тема 2 Національні економіки та їх взаємодія	2
3	Тема 3 Міжнародна економічна діяльність	1
4	Тема 4 Теорії міжнародної торгівлі	2
5	Тема 5 Світовий ринок товарів і послуг	1
6	Тема 6 Міжнародна торговельна політика	2
Модуль II Особливості формування та розвитку світового господарства: напрямки, форми та прояви.		
7	Тема 7 Міжнародний науково-технологічний обмін	1
8	Тема 8 Світовий ринок праці	2
9	Тема 9 Міжнародна трудова міграція	1
10	Тема 10 Прямі іноземні інвестиції та міжнародне виробництво	1
11	Тема 11 Міжнародне портфельне інвестування	1
12	Тема 12 Міжнародний кредит	1
Усього		16

САМОСТІЙНА РОБОТА

№	Тема	Кількість годин	
		денна форма	
Модуль I Основні ознаки міжнародної економіки та її структура.			
1	Тема 1 Міжнародна економічна система	6	
2	Тема 2 Національні економіки та їх взаємодія	6	
3	Тема 3 Міжнародна економічна діяльність	6	
4	Тема 4 Теорії міжнародної торгівлі	6	
5	Тема 5 Світовий ринок товарів і послуг	6	
6	Тема 6 Міжнародна торговельна політика	4	
Модуль II Особливості формування та розвитку світового господарства: напрямки, форми та прояви.			
7	Тема 7 Міжнародний науково-технологічний обмін	6	
8	Тема 8 Світовий ринок праці	6	
9	Тема 9 Міжнародна трудова міграція	6	
10	Тема 10 Прямі іноземні інвестиції та міжнародне виробництво	4	
11	Тема 11 Міжнародне портфельне інвестування	6	
12	Тема 12 Міжнародний кредит	6	
Всього разом		68	

ЗАДАЧІ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Задача 1. Величина експорту країни складає 4,5 % від цифри ВВП., імпорту – 5 млрд. дол., ВВП – 100 млрд. дол. Знайти й прокоментувати величини: 1) сальдо торговельного балансу (чистого експорту); 2) зовнішньоторговельного обороту країни; 3) експортної квоти; 4) імпортної квоти; 5) зовнішньоторговельної квоти країни. Чи є економіка даної країни відкритою?

Задача 2. Використовуючи дані, подані у таблиці, необхідно розрахувати для кожного року: 1) експортну, імпортну і зовнішньоторговельну квоти; 2) зовнішньоторговельний оборот; 3) зовнішньоторговельне сальдо.

На основі одержаних даних визначити ступінь відкритості національної економіки країни.

1. Експорт, млрд. дол. Імпорт, млрд. дол. ВВП, млрд. дол.

Експорт млрд. дол			Імпорт млрд. дол			ВВП млрд. дол		
2	2	2	2	2	2	2	2	2
010	011	012	010	011	012	010	011	012
1	1	1	1	1	1	5	6	6
21,4	20,5	24,5	21,8	18,3	22,8	90	05	10

Задача 3. Величина експорту країни складає 12 млрд. дол, з них експорт товарів групи X дорівнюється 5 млрд. дол. Цифра загальносвітового експорту досягла 150 млрд. дол. при світовому експорті товарів групи X на суму 75 млрд. дол. Знайти коефіцієнт відносної експортної спеціалізації країни (*Квес*) за товарами групи X, зробіть висновки.

Задача 4. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малій економіки представлені функціонально: $QD = 26 - 2p$, $QS = -14 + 3p$. Світова ціна складає 10 дол. Держава впроваджує експортне мито 1,5 дол. Як зміняться обсяги експорту? Яку суму можна залучити в державний бюджет?

Задача 5. У країнах А і Б визначені функції попиту і пропозиції на даний товар (QD – величина попиту; QS – величина пропозиції; p – ціна товару):

Країна А Країна Б

$$QD = 18 - p \quad QD = 40 - p$$

$$QS = p - 10 \quad QS = -20 + 2p$$

Визначте:

- 1) рівноважні ціни та фізичні обсяги в умовах самозабезпечення країн;
- 2) рівноважну світову ціну і відповідний фізичний обсяг міжнародного обміну.

Задача 6. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малій економіки представлені функціонально: $QD = 120 - 4p$, $QS = -80 + 6p$. Світова ціна складає 15 дол. Запроваджена внутрішня субсидія виробникам 1 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яку внутрішню субсидію національним виробникам треба запропонувати, щоб виключити імпорт? Яку суму треба вилучити з державного бюджету в обох випадках?

Задача 7. Попит і пропозиція на ринку певного товару для малій економіки представлені функціонально: $QD = 150 - 2p$, $QS = -130 + 5p$. Світова ціна складає 30 дол. Держава запроваджує імпортне мито 5 дол. Як зміняться обсяги імпорту? Яка сума надійде до державного бюджету?

Задача 8. Дані наступні вхідні цифри (млрд. доларів):

- експорт (Е) 50
- імпорт (І) 40
- активи, що придбані резидентами за кордоном (Ар), 30
- активи, що придбані нерезидентами в країні (Ан), 35
- проценти, що отримали резиденти за кордоном (Пр), 10
- проценти, що отримали нерезиденти в країні (Пн), 12

Використовуючи формулу Вальраса, для урівноваження лівої і правої частин рівності знайдіть по черзі необхідну додаткову величину:

- 1) чистого експорту $\square$ ЧЕ;
- 2) чистих активів $\square$ ЧА;
- 3) чистих процентів $\square$ ЧП.

Задача 9. Розрахуйте реальні (за роками) курси гривні до долара США і євро за прямим котируванням при наступних даних:

Рік	Долар (США)		ЄВРО (ЄС)	
	e_n (номінальний курс)	Дефлятор	e_n (номінальний курс)	Дефлятор
	2011	1:5	1,05	1:7
2012	1:8	1,11	1:11	1,09

В Україні у 2011 р. ціни зросли на 15%, а у 2012 р. – на 22%.

Задача 10. Розрахуйте реальні (за роками) курси гривні до долара США і євро за прямим котируванням при наступних даних:

Рік	Долар (США)		ЄВРО (ЄС)	
	e_n (номінальний курс)	Дефлятор	e_n (номінальний курс)	Дефлятор
	2011	1:7	1,11	1:9
2012	1:5	1,12	1:8	1,11

В Україні у 2011 р. ціни зросли на 17%, а у 2012 р. – на 24%.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ (НАПИСАННЯ РЕФЕРАТИВНОЇ РОБОТИ)

Реферативна робота повинна відображати окремі теоретико-практичні проблеми з відповідної дисципліни і виконуватися студентом після вибору ним тієї чи іншої теми (завдання).

Реферативна робота є логічно сформульованим і поставленим у проблемону плані конкретним науковим завданням, що виражається в пошуку можливих варіантів і шляхів його розв'язання.

Приклад складання плану реферативної роботи

План

Вступ.....	3
Розділ 1.	
1.1.....	6
1.2.....	10
1.3.....	23
Розділ 2.	
2.1.....	31
2.2.....	40
2.3.....	52
Висновки.....	60
Список використаних джерел.....	62

Алгоритм виконання реферативної роботи включає:

- 1) уточнення завдання, виявлення необхідних джерел для роботи над ним;
- 2) виявлення тенденцій розвитку процесів, що впливають із завдання, їх теоритичне обґрунтування та оцінка;
- 3) здійснення конкретного вирішення завдання (власний варіант), його пояснення, аналіз та інтерпритація;
- 4) формулювання заключних висновків з викладенням прогнозу розвитку процесу та перспектив.

Реферативна робота виконується студентами самостійно. Вона повинна бути викладена логічно та технічно правильно оформлена. Робота пишеться чітким і розбірливим почерком, допускається також друкований її варіант. На першій сторінці повинні бути залишені поля, сторінки мають бути пронумеровані.

Обсяг індивідуального науково-дослідного завдання у формі реферату не повинен перевищувати 45 сторінок формату А4. В кінці роботи вміщується висновки, список використаних джерел, ставиться підпис студента і дата виконання.

Реферативна робота рецензується викладачем та оцінюється ним, як правило, за бальною шкалою. При отриманні негативної оцінки робота разом з рецензією повертається студенту на доопрацювання, після чого з урахуванням зауважень передається для повторної перевірки разом з рецензією.

ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

1. Структура міжнародної економіки.
2. Фактори та особливості розвитку сучасного світового господарства.
3. Типи класифікацій країн за рівнем соціально-економічного розвитку.
4. Модифікація глобальної моделі міжнародного поділу праці.
5. Принципи МЕВ та їхня роль у розвитку міжнародних економічних відносин.
6. Міжнародний тероризм як фактор формування політичного середовища у сфері МЕВ.
7. Роль інформаційно-комунікаційних систем в розвитку МЕВ.
8. Основні концепції міжнародної торгівлі.
9. Роль посередницьких фірм у міжнародній торгівлі.
10. Методи регулювання сучасної міжнародної торгівлі.
11. Роль Світової організації торгівлі (СОТ) у міжнародній торгівлі та принципи її діяльності.
12. Україна на світовому ринку товарів.
13. Проблеми інтеграції України у світові товарні ринки.
14. Роль іноземних інвестицій в трансформаційних процесах країн із перехідною економікою.
15. Регіональні особливості залучення прямих іноземних інвестицій в умовах глобалізації.
16. Фактори підвищення ефективності міжнародної інвестиційної діяльності в Україні.
17. Форми й методи регулювання міжнародного інвестування на національному і міжнародному рівнях.
18. Основні домінанти та особливості інвестиційної стратегії України.
19. Міжнародний кредит як вираження інтернаціоналізації фінансово-кредитної сфери.
20. Вплив кредитного капіталу на ринкові перетворення в постсоціалістичних країнах.
21. Диверсифікація сучасних форм міжнародного кредитування.
22. Сучасний ринок єврокредитів : особливості та закономірності розвитку.
23. Особливості формування світового та регіональних ринків праці.
24. «Відплив умів» у сучасних міграційних процесах.
25. Міжнародна організація праці :її завдання та напрями діяльності.
26. Вплив глобалізації на міжнародну міграцію робочої сили.
27. Ефективна державна міграційна політика – передумова повноцінної інтеграції України у світовий ринок праці.
28. Сутність і основні тенденції розвитку міжнародних валютних відносин.
29. Види і цілі валютних операцій на світових валютних ринках.
30. Валютний ризик та його страхування у міжнародній підприємницькій діяльності.
31. Важелі регулювання валютних курсів та механізм їх використання.
32. Механізм функціонування світового валютного ринку.

33. Роль міжнародних розрахунків в обслуговуванні зовнішньоекономічних угод суб`єктів господарської діяльності.
34. Роль національних і колективних валют, а також золота в міжнародних розрахунках.
35. Форми державного регулювання системи міжнародних розрахунків.
36. Інтеграція України в міжнародний ринок банківських послуг.
37. Стратегії розвитку національних економік за поглиблення міжнародних процесів.
38. Динаміка і фактори розвитку міжнародних інтеграційних союзів.
39. Дезінтеграційні процеси у сучасному світі: причини, масштаби, наслідки.
40. Особливості регіональної політики Європейського Союзу.
41. Передумови інтеграції України у світове господарство.
42. Економічна природа глобальних трансформацій.
43. Глобальні проблеми як об`єкт міжнародного співробітництва.
44. Фактори глобалізації світових фінансових ринків.
45. Формування глобальної регулятивної системи.
46. Пріоритети та основні напрями здійснення зовнішньоекономічної політики України на сучасному етапі.
47. Європейський вибір України і його наукове забезпечення.
48. Стратегія України щодо Організації Північноатлантичного договору (НАТО).
49. Приєднання України до СОТ: проблеми та перспективи.
50. Шлях інтеграції України у Європейський Союз: основні вимоги до членства, етапи приєднання та інституційний механізм.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

Методи навчання

1. - опрацювання лекційного матеріалу;
2. - опрацювання навчальної та навчально-методичної літератури;
3. робота з відповідними інформаційними ресурсами Інтернет, у т.ч. іноземними;
4. - підготовка рефератів та індивідуальних наукових робіт, доповідей по відповідних питаннях;
5. - розв'язування практичних ситуаційних завдань;
6. - складання глосаріїв і термінологічних словників;
7. - участь у конференціях і дебатах.

Методи контролю

Оцінка знань, умінь і практичних навичок студента з навчальної дисципліни «Міжнародна економіка» здійснюється за 100-бальною системою.

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів:

- поточного контролю знань;

- підсумкового контролю знань – заліку.

Поточний контроль знань студентів здійснюється за двома складовими:

- контроль систематичності та активності роботи студента протягом семестру;
- контроль за виконанням модульних завдань.

При контролі систематичності та активності роботи студента оцінці підлягають:

- відвідування семінарських занять;
- активність на семінарських заняттях;
- рівень засвоєння знань програмного матеріалу.

Методи оцінювання: експрес опитування; поточне тестування; розв'язок ситуаційних задач; складання словника іншомовних термінів за темою; конспект на тему; анотація додатково вивченої літератури; оцінка індивідуального проекту; підсумкова контрольне опитування.

Поточне тестування (модульний контроль)

Протягом семестру студенти виконують два модульні завдання, кожне з яких оцінюється в діапазоні від 0 до 70 балів. Модульне завдання виконується у вигляді комп'ютерного тестування. Максимальна оцінка модульного контролю становить 70 балів.

Студент, який за результатами контролю систематичності та активності поточної роботи на семінарських заняттях та самостійної роботи, отримав 0 балів, до модульного контролю НЕ ДОПУСКАЄТЬСЯ.

Підсумкова кількість балів усіх модульних контролів визначається як середнє арифметичне балів за всі модулі.

Підсумкова оцінка з дисципліни

Загальна підсумкова оцінка складається із суми балів за результатами контролю систематичності й активності роботи студента протягом семестру та підсумкової кількості балів всіх модульних контролів.

Розподіл балів, які отримують студенти

	Поточне тестування та самостійна робота														Сума (сер.бал за модулі)
	Змістовний модуль 1						Змістовний модуль 2								
	T1 *	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	
Поточне тестування	70**						70								70
Самостійна робота	5	5	5	5	5	5	5	4	2	2	4	4	4	5	30
Всього	100**						100								100

*T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів;

КОНТРОЛЬ УСПІШНОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Контроль успішності знань студентів здійснюється з використанням методів і засобів, що затверджуються науково-методичною комісією університету. Академічні успіхи студента визначаються за допомогою встановленої системи оцінювання та реєструються прийнятим в університеті чином з обов'язковим переведенням оцінок у відповідності до національної шкали та шкали ECTS. Оцінювання успішності студента при засвоєнні змістовного модулю дисципліни ведеться за внутрішньою системою тестування.

За підсумками атестації зі змістовного модуля результати оцінювання перераховуються в шкалу ECTS та національну шкалу за системою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

% від максимальної суми балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Результати оцінювання успішності студента за кожним змістовим модулем реєструються за національною шкалою і шкалою ECTS в екзаменаційних відомостях та заносяться в Додаток до диплома.

**ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ
СТАЦІОНАРНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ
«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»**

1. Предмет дисципліни “Міжнародна економіка”. Сутність і структура міжнародної економічної системи.
2. Світовий ринок, сутність, особливості розвитку та характерні ознаки.
3. Світове господарство: виникнення й етапи розвитку.
4. Міжнародні економічні відносини у світовому господарстві.
5. Середовище розвитку міжнародних економічних відносин: структуризація й особливості.
6. Принципи організації міжнародних економічних відносин і зовнішньоекономічних відносин України.
7. Систематизація країн світу.
8. Загальна характеристика країн з перехідною економікою.
9. Загальна характеристика країн, що розвиваються.
10. Країни-лідери світової економіки та їх загальна характеристика.
11. Попит і пропозиція в міжнародній економіці.
12. Міжнародна мобільність товарів.
13. Міжнародний поділ праці.
14. Інтернаціоналізація господарського життя як об’єктивний процес економічного розвитку.
15. Міжнародний поділ факторів виробництва.
16. Міжнародна мобільність факторів виробництва.
17. Графічна інтерпретація експорту та імпорту. Ринкова рівновага.
18. Суб’єкти МЕД.
19. Меркантилізм. Неомеркантилізм.
20. Теорія абсолютних переваг А. Сміта.
21. Теорія відносних переваг Д. Рікардо.
22. Теорія співвідношення факторів виробництва.
23. Парадокс Леонтьєва.
24. Стандартна модель міжнародної торгівлі.
25. Теорія конкурентних переваг М. Портера.
26. Теорія міжнародної загальної рівноваги.
27. Теорія розміру країн.
28. Міжнародна торгівля в моделі ефекту масштабу.
29. Теорія специфічних факторів виробництва Самуельсона – Джонса.
30. Теорія міжнародної торгівлі на основі внутрішньогалузевої спеціалізації.
31. Концепція життєвого циклу товару в міжнародній економіці.
32. Теорія попиту, що перетинається.
33. Міжнародна торгівля, сутність, поняття, значення.
34. Види міжнародної торгівлі.
35. Показники міжнародної торгівлі.
36. Інструменти аналізу міжнародної торгівлі.
37. Сучасна структура світового ринку товарів і послуг.
38. Міжнародна торгівля послугами та її специфічні риси.
39. Зовнішня торгівля України.
40. Види торгових посередників, їх характеристика.
41. Ціноутворення в міжнародній торгівлі.
42. Методи міжнародної торгівлі.
43. Характер і режими торговельної політики. Збірник індикативних питань для оцінки заходів торговельної політики країн ОЕСР.
44. Митне регулювання міжнародної торгівлі.

45. Розрахунок рівня митного захисту. Аргументи “за” і “проти” застосування митних тарифів.
46. Нетарифні методи регулювання: основні поняття.
47. Фінансові методи торговельної політики.
48. Приховані методи торговельної політики.
49. Кількісні обмеження міжнародної торгівлі.
50. СОТ і її роль у регулюванні міжнародних торговельних відносин.
51. Україна і СОТ.
52. Регулювання міжнародної торгівлі. Типи зовнішньоторговельної політики держав.
53. Інвестиції в системі міжнародного руху капіталу.
54. Міжнародний кредит, принципи та його функції і роль у сучасній економіці. Міжчасова торгівля.
55. Класифікація форм міжнародного кредиту.
56. Сутність, передумови та причини міжнародного руху капіталу.
59. Міжнародні корпорації, види та напрямки діяльності. Правила міжнародного інвестування.
60. Сучасні форми міжнародного кредитування, коротка характеристика.
61. Традиційні форми міжнародного кредиту.
63. Основні форми та показники міжнародного руху капіталу.
64. Офшорні зони та компанії: особливості функціонування.
65. Міжнародні кредитно-фінансові інститути та їх діяльність.
66. Етапи розвитку міжнародної міграції трудових ресурсів.
67. Напрямки та світові центри міграції робочої сили.
68. Сутність, види та кількісні показники міжнародної трудової міграції.
69. Наслідки міжнародної міграції для мігрантів, приймаючих країн та країн-донорів.
70. Державне регулювання міжнародної трудової міграції.
71. Міжнародно-правові основи міжнародної трудової міграції.
72. Роль і місце міжнародних організацій у регулюванні світового ринку праці: Міжнародна організація праці, її завдання і напрямки діяльності. Міжнародна організація з міграції, її завдання і напрямки діяльності.
73. Україна в процесах міжнародної трудової міграції.
74. Мито, його види та функції.
75. Сучасна міжнародна торговельна політика України.
76. Сутність міжнародного науково-технологічного обміну та його особливості.
77. Правові інструменти захисту технологій.
78. Основні форми передачі технологій.
79. Міжнародне технічне сприяння.
80. Оцінка міжнародної передачі технологій.
81. Державне регулювання передачі технологій.
82. Інституційне забезпечення міжнародних торговельних відносин.
83. Теорії міжнародних інвестицій.
84. Чинники та наслідки прямого іноземного інвестування.
85. Прямі іноземні інвестиції, сутність, основні поняття.
86. Форми і методи регулювання міжнародного інвестування на національному і міжнародному рівнях.
87. Міжнародна інвестиційна діяльність України.
88. Портфельні закордонні інвестиції, сутність і види.
89. Лондонський клуб кредиторів.
90. Паризький клуб кредиторів.
91. Особливості діяльності Міжнародного валютного фонду.
92. Група Світового банку: принципи та напрями діяльності.
93. Особливості формування та розвитку світового ринку праці.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Міжнародна економіка вивчає:

а) закономірності взаємодії господарських суб'єктів різних держав у сфері міжнародного обміну товарами та послугами, руху факторів виробництва та фінансування і формування міжнародної економічної політики;

б) вивчає закономірності міжкраїнного руху конкретних товарів і факторів їх виробництва, а також їхні ринкові характеристики (попит, пропозицію, ціну тощо);

в) вивчає закономірності функціонування відкритих національних економік і світового господарства в цілому в умовах глобалізації фінансових ринків.

2. Міжнародна економіка розглядає такі види ринку:

а) світовий, зовнішній, міжнародний, національний, внутрішній;

б) міжнародний, світовий, національний, внутрішній;

в) внутрішній, національний, міжнародний, конкурентний.

3. Недоліком класичних теорій міжнародної торгівлі є:

а) нереалістичність вихідних передумов моделей;

б) аналіз торгівлі в статистиці, а не в динаміці;

в) неможливість пояснити швидке економічне зростання деяких країн, що розвиваються, всупереч спеціалізації відповідно до відносних переваг;

г) всі відповіді правильні;

д) всі відповіді неправильні.

4. Зменшення сукупної пропозиції на фоні збільшення сукупного попиту призводить:

а) до збільшення ціни за фіксованого обсягу виробництва;

б) зменшення ціни за фіксованого обсягу виробництва;

в) збільшення ціни при зменшенні обсягу виробництва.

5. Торговий оборот – це:

а) сума вартісних обсягів експорту та імпорту;

б) різниця вартісних обсягів експорту та імпорту;

в) частка вартісних обсягів експорту та імпорту.

6. Неокласична макроекономічна школа допускає, що:

а) ціни приводять попит і пропозицію до рівноваги, конкуренція і ринок досконалі, державне втручання небажане;

б) ціни приводять попит і пропозицію до рівноваги, конкуренція і ринок досконалі, необхідне державне втручання;

в) основною проблемою є макроекономічні коливання, які впливають на ціни, конкуренція недосконала, державне втручання бажане.

7. До кількісних методів торговельної політики належать:

а) квотування, ліцензування, правові режими, добровільні обмеження;

б) квотування, ліцензування, добровільні обмеження;

в) субсидії, кредитування, ліцензування.

8. Якщо Україна за годину виготовляє 5 кг сиру або 1 м² полотна, а Німеччина – 1 кг сиру або 3 м² полотна, то Україна має:

а) абсолютну перевагу у виробництві сиру, а Німеччина – у виробництві полотна;

б) абсолютну перевагу у виробництві полотна, а Німеччина – у виробництві сиру;

в) відносну перевагу у виробництві сиру та абсолютну у виробництві полотна.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК ПО ТЕМАМ «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

Модуль I Основні ознаки міжнародної економіки та її структура.

Тема 1 Міжнародна економічна система

Відкритість економіки країни — взаємодія національної економіки із зовнішнім світом. Це поняття, яке протилежне категоріям “замкнутість національної економіки”, “самодостатність національного господарства”.

Рівень відкритості національної економіки залежить від характеру і величини обмежень, які заважають руху товарів, капіталів, робочої сили в країну та із країни.

Лібералізація зовнішньоекономічної діяльності — процес зменшення або повної ліквідації різного роду обмежень та перешкод, які гальмують рух товарів, капіталів, послуг, робочої сили через кордон країни, Лібералізація, зокрема, приводить до посилення конкуренції між національними та зарубіжними виробниками.

Міжнародна економіка — теорія, яка описує закономірності взаємодії економічних суб'єктів із різних країн.

Форми МЕВ — міжнародна торгівля; міжнародна міграція капіталу; трудова міграція між країнами; валютні відносини і розрахунки; міжнародні економічні інтеграційні процеси, науково-технічне співробітництво країн.

Світовий ринок (СР) — товарно-грошові відносини між економічними суб'єктами із різних країн. Об'єктами цих відносин є товари, послуги, активи, технології, робоча сила. СР певного товару — являє собою взаємодію пропозиції та попиту на даний товар в міжнародному масштабі.

Світове господарство — сукупність національних господарств, які тісно взаємодіють між собою.

Інтернаціоналізація виробництва — формування інтернаціонального процесу виробництва, зростання виробничої взаємозалежності країн, їх економічних суб'єктів.

Принципи організації міжнародних економічних відносин (МЕВ) — сукупність міжнародних правил поведінки учасників МЕВ (суверенітет, взаємна вигода, добросовісне виконання міжнародних зобов'язань тощо).

Рівні МЕВ — форми зв'язків між суб'єктами МЕВ, які розрізняються між собою тривалістю, інтенсивністю взаємодії (економічні контакти, взаємодія, співробітництво, міжнародна економічна інтеграція).

Суб'єкти МЕВ — це їх учасники, які здатні відносно незалежно діяти в міжнародному економічному середовищі з метою реалізації своїх переважно економічних інтересів. Суб'єктами МЕВ є: домогосподарства і окремі фізичні особи, підприємства, держава і державні органи, міжнародні організації.

Інтернаціоналізація капіталу — процес взаємопереплетіння та об'єднання капіталу із різних країн. Формами інтернаціоналізації капіталу є міжнародний обмін підприємницьким і позичковим капіталами.

Тема 2 Національні економіки та їх взаємодія

Економічне середовище МЕВ - чинники економічного характеру, які впливають на дії учасників МЕВ. До таких чинників відносяться, зокрема, структура національного господарства країн, рівень їх економічного розвитку, величина валового продукту на душу населення та ін.

Лібералізація зовнішньоекономічної діяльності - процес зменшення або повної ліквідації різного роду обмежень та перешкод, які гальмують рух товарів, капіталів, послуг, робочої сили через кордони країн.

Міжнародна економічна діяльність – сукупність дій господарюючих суб'єктів різних країн, у процесі яких вони вступають в активні міжнародні економічні відносини.

Міжнародна спеціалізація – форма поділу праці між країнами, при якій в рамках окремих держав відбувається виробництво все більш однорідних продуктів праці у масштабах, здатних задовольнити як внутрішні потреби, так і потреби країн-партнерів, що призводить до прогресуючої диференціації національних господарств.

Інфраструктурне середовище МЄВ — галузі, види економічної активності, які забезпечують діяльність суб'єктів МЄВ (міжнародний транспорт, шляхи, засоби зв'язку).

Політичне середовище МЄВ - сукупність політичних чинників, які визначають поведінку суб'єктів МЄВ (політичні інтереси, мотиви держав; політичні устрої країн; політичні ризики).

Правове середовище МЄВ - нормативно-законодавча база, що впливає на поведінку учасників МЄВ (трудове, антимонопольне, податкове законодавство, загально-правове середовище тощо).

Середовище МЄВ – зовнішні по відношенню до суб'єктів політико-правові, економічні, соціально-культурні та інфраструктурні чинники, які супроводжують та опосередковують міжнародний бізнес, пов'язаний з пересуванням через національні кордони ресурсів, товарів, послуг, інформації, капіталу та робочої сили.

Соціально-культурне середовище МЄВ - система соціально-культурних факторів, які визначають поведінку суб'єктів МЄВ (соціальні норми поведінки людей, їх цінності в різних країнах; норми ділової етики; звички у праці тощо).

Фактори середовища МЄВ прямого впливу — безпосередньо впливають на дії суб'єктів МЄВ. До цих факторів відносяться постачальники, споживачі, працівники, конкуренти, закони та установи державного регулювання.

Фактори середовища МЄВ побічного впливу — не мають безпосереднього значення для функціонування суб'єктів МЄВ, але відбиваються на їх діях. До цих факторів відносяться стан економіки країни, міжнародні політичні події, соціально-культурні чинники.

Тема 3 Міжнародна економічна діяльність

Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС) – міжурядовий форум, створений у 1989р., який об'єднує 21 державу Азіатсько-Тихоокеанського регіону. В рамках робочих органів форуму розробляються регіональні правила ведення торгівлі, інвестиційної та фінансової діяльності, проводяться зустрічі галузевих міністрів і експертів.

Асоціація країн Південно-Східної Азії (АСЕАН) – субрегіональне торговельно-економічне угруповання, що було створене у 1967 р. і об'єднує на сьогодні дев'ять країн Південно-Східної Азії. Цілі створення – сприяння соціальному та економічному розвитку країн-членів, співробітництво в промисловості та сільському господарстві, проведення науково-дослідних робіт.

Асоціація регіонального співробітництва Південної Азії (СААРК) – угруповання, що об'єднує всі країни субрегіону: Індію, Пакистан, Бангладеш, Непал, Шрі-Ланку, Бутан, Мальдиви.

Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ) – зона вільної торгівлі, створена Австрією, Великобританією, Данією, Норвегією, Португалією, Швейцарією, Швецією у 1960р. на Стокгольмській конференції. 1970 р. до ЄАВТ вступила Ісландія, а 1986-го - Фінляндія, яка з 1961 р. була її асоційованим членом. У зв'язку із вступом до ЄС з ЄАВТ вийшли Великобританія і Данія (1973 р.), а також Португалія (1986р.). Нинішній її склад: Австрія, Ісландія, Норвегія, Фінляндія, Швеція, Швейцарія.

Єдина аграрна політика – узгоджені дії країн-членів ЄС з забезпечення стабільності поставок сільськогосподарської продукції, підвищення продуктивності

сільськогосподарського виробництва, підтримання життєвого рівня фермерів та їх сімей, а також підтримання розумного рівня роздрібних цін.

Організація економічного співробітництва (ОЕС) – інтеграційне угруповання, створене у 1985 р. у складі: Пакистан, Туреччина та Іран. У 1992 р. до нього приєдналися Азербайджан, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменія, Узбекистан.

Центральноєвропейська зона вільної торгівлі (ЦЕФТА) – Угода про вільну торгівлю країн Центральної Європи. 21 грудня 1992 р. країни Вишеградської групи підписали Угоду про вільну торгівлю, яка стала чинною через три місяці після її укладення - 1 березня 1993 р. Учасниці Угоди: Чеська Республіка, Угорщина, Польща, Словаччина - домовилися усунути перешкоди взаємної торгівлі: передбачалося поступово зняти усі тарифні і нетарифні заборони торгівлі товарами.

Тема 4 Теорії міжнародної торгівлі

Авансовий платіж – сплата покупцем обумовленої у контракті суми в рахунок належних за договором платежів до відвантаження товару (надання послуги), а іноді навіть до початку виконання контракту.

Акредитив – угода, згідно якої банк зобов'язується за проханням клієнта оплатити документи третій особі (на користь якої відкрито акредитив) або доручає іншому банку здійснити за рахунок спеціально заброньованих коштів оплату товарно-транспортних документів за відвантажений товар.

Банківський переказ – доручення комерційного банку своєму банку-кореспонденту сплатити відповідну суму грошей на прохання і за рахунок переказника іноземному отримувачу із зазначенням способу відшкодування банку-платнику сплаченої ним суми.

Банківський чек – чек, що виписується банком на банки-кореспонденти.

Базисні умови постачання – спеціальні умови, які визначають обов'язки продавця і покупця з доставки товару і встановлюють момент виконання продавцем своїх обов'язків по поставці товару і перехід ризику випадкової загибелі чи пошкодженні товару з продавця на покупця, а також витрат, що виникають за таких умов.

Вексель – цінний папір, що засвідчує безумовне та беззаперечне боргове зобов'язання.

Виставка — це показ, яким би не була його назва, основа мета котрого полягає в ознайомленні публіки шляхом демонстрації із засобами, які мають у розпорядженні людства, для задоволення його потреб, а також з метою сприяння прогресу в одній або кількох сферах діяльності або майбутніх перспектив.

Видова структура торгівлі – розподіл торгівлі за видами товарного обміну.

Вільна торгівля – політика мінімального державного втручання в зовнішню торгівлю, що розвивається на основі вільних ринкових сил попиту і пропозиції.

Вільна економічна зона (ВЕЗ) – територія країни, на якій товари не підлягають звичайному митному контролю та відповідному митному оподаткуванню.

Генеральна (загальна) торгівля – прийняте в статистиці зовнішньої торгівлі визначення зовнішньоторговельного обороту з включенням транзитних товарів.

Географічна структура торгівлі – розподіл товарного потоку за країнами, групами країн та регіонами світу.

Демпінг – засіб фінансової нетарифної торговельної політики, що полягає в просуванні товару на зовнішній ринок за рахунок зниження експортних цін нижче нормального рівня цін, існуючого в цих країнах.

“Добровільне” обмеження експорту – кількісне обмеження експорту, що базується на зобов'язанні одного з партнерів по торгівлі добровільно обмежити або не збільшувати обсяги експорту товару, що прийнятий в рамках офіційної міжурядової або неофіційної угоди про встановлення квот на експорт товару.

Доходи – група статей платіжного балансу, яка включає платежі між резидентами і нерезидентами, пов’язані з оплатою праці нерезидентів, і операції, пов’язані з доходами на інвестиції.

Експорт-імпорт – торгівля товарами та послугами - найпростіша форма проникнення на міжнародні ринки.

Експорт – продаж з вивозом за кордон товарів і послуг. До експорту відносять: товари, вироблені, вирощені чи добуті в країні; товари, раніше ввезені з-за кордону, що були перероблені, а також товари, переробка яких здійснювалась під митним контролем.

Експортна (імпортна) квота – відношення вартості експорту (імпорту) до величини ВВП, виражене у відсотках.

Зовнішня торгівля (ЗТ) – торгівля однієї країни з іншими країнами світу. Вона складається з ввозу (імпорту) і вивозу (експорту) товарів.

Зовнішньоторговельна квота – відношення вартості зовнішньоторговельного обігу до величини ВВП, виражене у відсотках.

Зовнішньоторговельний оборот – сума вартостей експорту та імпорту країни за певний період часу.

Зустрічна торгівля – торгівля, що ґрунтується на зустрічних зобов’язаннях експортерів по закупівлі у імпортерів частини чи повністю експортованих товарів.

Іменний чек – чек, який виписується на користь певної особи.

Імпорт – ввезення в країну товарів та послуг. До імпорту відносять: товари іноземного походження із країни-виробника або країни-посередника; товари для подальшої переробки під митним контролем.

Інкассо – банківська операція, при якій банк за дорученням клієнта одержує на підставі розрахункових документів належні клієнту гроші від підприємств, організацій та установ за відвантажені на їх адресу товарно-матеріальні цінності та надані послуги і зараховує ці кошти на клієнтський рахунок.

Індекс «умови торгівлі» – відношення індексу середніх цін експорту певного товару, країни в цілому, групи країн до індексу середніх цін імпорту за певний період часу.

Інституційна структура торгівлі – розподіл торгівлі за суб’єктами і методами товарного обміну.

Квотування – обмеження щодо вартості або кількості, які вводяться на імпорт або експорт певних товарів на певний період.

Комерційні документи – документи, в яких визначено грошові вимоги експортера до імпортера та виставляються продавцем на покупця (за умови відсутності інших вказівок).

Кореспондентська угода – угода між двома чи кількома банками про здійснення розрахунків і платежів одним з них за дорученням іншого.

Кореспондентський рахунок – рахунок для обліку розрахунків, які виконує одна банківська установа за дорученням і за рахунок іншої банківської установи на підставі укладеної кореспондентської угоди.

Кількісні обмеження – адміністративна форма нетарифного державного регулювання торговельного обігу, що визначає кількість і номенклатуру товарів, дозволених до експорту чи імпорту.

Кліринг – це система безготівкових розрахунків за товари та послуги, заснована на заліку взаємних вимог та зобов’язань.

Ліцензування – регулювання зовнішньоекономічної діяльності шляхом дозволу, який видається державними органами на експорт або імпорт товару в певній кількості за певний проміжок часу.

Метод торгівлі - порядок виконання та організаційна форма зовнішньоторговельної угоди, спосіб здійснення торговельного обміну.

Митний тариф - перелік ставок мита, що застосовуються до товарів, що переміщуються через митний кордон, систематизований відповідно до товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності.

Мито – обов’язковий податок, що стягується митними органами при імпорті або експорті товару і є умовою імпорту або експорту.

Спеціальна торгівля – чистий зовнішньоторговельний оборот, тобто продукція, ввезена в країну чи вивезена з неї.

Товарна структура торгівлі – склад та співвідношення зовнішньої, міжнародної та світової торгівлі по групах товарів.

Торгівля кооперованою продукцією – вид торгівлі, яка здійснюється на основі угод про науково-технічну, виробничу чи комерційну кооперацію.

Трансфертні ціни – ціни внутрішньокорпоративної торгівлі між розташованими в різних країнах підрозділами однієї ТНК, які використовуються з метою переказу прибутків та скорочення податків, які сплачуються в державні бюджети приймаючих країн.

Фізичний обсяг торгівлі – оцінка експорту чи імпорту в незмінних цінах одного періоду (як правило, року).

Ярмарок — це міжнародна економічна виставка зразків, яка незалежно від її назви у відповідності з традиціями країни, на території якої він проводиться, являє собою великий ринок товарів широкого вжитку та /або обладнання, діє у визначені терміни протягом обмеженого періоду в одному і тому ж місті та на якій експонентам дозволяється представляти зразки своєї продукції для укладання торговельних угод у національному та міжнародному масштабах.

Тема 5 Світовий ринок товарів і послуг

Валюта – національна грошова одиниця, що лежить в основі грошової системи; тип грошової системи в даній країні; іноземна валюта (грошові знаки іноземних держав і платіжні документи, виражені в них).

Валютна операція - операція, пов’язана з переходом права власності на валютні цінності, використанням валютних цінностей як засобу платежу в міжнародному обігу; ввезенням, вивезенням, переказом та пересиланням на територію країни та за її межі валютних цінностей.

Валютна система – форма організації міжнародних грошових відносин, сукупність правил та механізмів, що забезпечують співвідношення між національними валютами різних країн.

Валютний арбітраж - валютна операція, що поєднує покупку (продаж) валюти з наступним здійсненням контругоди з метою одержання прибутку за рахунок різниці в курсах валют на різних валютних ринках (просторовий арбітраж) чи за рахунок курсових коливань протягом визначеного періоду (часовий арбітраж).

Валютний кліринг - угоди між урядами двох або декількох країн про проведення заліку взаємних вимог і зобов’язань.

Валютний кошик – метод співвідношення середньозваженого курсу однієї валюти по відношенню до визначеного набору інших валют (визначається склад валют, їх доля в кошику, розмір валютних компонентів, тобто кількість одиниць кожної валюти у наборі).

Валютний курс – мінова вартість національних грошей однієї країни, виражена в грошових одиницях інших країн.

Валютний опціон - договірне зобов’язання, що передбачає право (для покупця) і зобов’язання (для продавця) купити або продати певну кількість однієї валюти в обмін на іншу за фіксованим на момент укладання угоди курсом на погоджену дату або протягом узгодженого періоду часу.

Валютний паритет – курсове співвідношення між двома валютами, встановлене в законодавчому порядку.

Валютний ринок – система стійких економічних та організаційних відносин, пов'язаних з операціями купівлі – продажу іноземних валют та платіжних документів в іноземних валютах.

Валютний ф'ючерс – контракт на купівлю/продаж валюти з її поставкою в майбутньому, згідно якого продавець зобов'язується продати, а покупець купити певну суму валюти за курсом, узгодженим в момент укладення угоди.

Валютні спекуляції - операції банківських закладів, фірм, юридичних та фізичних осіб, метою яких є отримання прибутку від зміни валютних курсів у часі або на різних ринках.

Вільноконвертована валюта – валюта, яка без обмежень обмінюється на будь-які іноземні валюти; валюта країни, що повністю відмінила валютні обмеження на всі види валютних операцій для резидентів і нерезидентів.

Внутрішня конвертованість – право резидентів країни (фізичних і юридичних осіб) здійснювати обмінні операції національних грошових одиниць на іноземну валюту.

Зовнішня конвертованість – право нерезидентів країни здійснювати валютнообмінні операції та здійснювати переказ валюти за кордон.

ЕКЮ – регіональна міжнародна розрахункова одиниця, що була введена в 1979р. у межах Європейської валютної системи і пізніше стала розрахунковою одиницею Валютного союзу країн ЄС, на сьогодні замінена на ЄВРО).

Іноземна валюта - грошові знаки іноземних держав, кредитні та платіжні засоби, які виражені в іноземних грошових одиницях і використовуються в міжнародних розрахунках.

Конвертованість валюти – здатність національної грошової одиниці обмінюватися на будь-яку іноземну.

Конвертованість за капітальними операціями – відсутність обмежень на платежі і трансфери за міжнародними операціями, пов'язаними з рухом капіталу (прямі та портфельні інвестиції, кредити та капітальні гранти).

Конвертованість за поточними операціями – відсутність обмежень на платежі і трансфери за поточними міжнародними операціями, пов'язаними з торгівлею товарами, послугами, міждержавними переказами доходів та трансфертів.

Котирування валют – процес встановлення валютного курсу .

Купівельна спроможність валюти – показник, що розраховується як сума товарів та послуг, які можна придбати за певну національну грошову одиницю.

Міжнародна валютна ліквідність - здатність країни (чи групи країн) забезпечити своєчасне погашення своїх міжнародних зобов'язань прийнятними для кредитора платіжними засобами

Міжнародні валютні відносини - сукупність валютно-грошових і розрахунково-кредитних зв'язків у світогосподарській сфері, які виникають у процесі взаємного обміну результатами діяльності національних господарств.

Національна валюта - грошова одиниця певної країни та той чи інший її тип (грошова, срібна, паперова).

Національна валютна система – форма організації валютних відносин країни, за допомогою якої здійснюються міжнародні розрахунки, утворюються та використовуються валютні кошти держави.

Неконвертована валюта - валюта, яка функціонує лише в межах однієї країни і не обмінюється на інші валюти; валюта країни, яка зберігає валютні обмеження за всіма валютними операціями для резидентів і нерезидентів.

Непряме котирування – вираження одиниці національної валюти в іноземній. Переважно цей метод застосовується у Великобританії та її колишніх колоніях: 1фунт стерлінгів = 0.7доларів.

Повна конвертованість – відсутність будь-якого контролю чи обмежень за поточними та капітальними операціями.

Пряме котирування – котирування, при якому курс одиниці іноземної валюти (базова валюта) виражається в національній валюті (валюта, що котирується).

Резервна валюта - національна валюта провідних країн світу, яка накопичується центральними банками інших країн як резерв коштів для міжнародних розрахунків

Світова валютна система – форма організації міжнародних валютних (грошових) відносин, що історично склалася і закріплена міждержавними домовленостями.

Своп-угода - одночасне укладання спот- і протилежної форвардної угоди, коли відбувається купівля – продаж двох валют на умовах негайної поставки з одночасною контроперациєю на визначений строк з тими ж валютами.

СДР (SDR- Special Drawing Right, спеціальні права запозичення - СПЗ) – міжнародні платіжні засоби, які використовуються МВФ для безготівкових міжнародних розрахунків через записи на спеціальних рахунках та як розрахункова одиниця МВФ.

Страховання (хеджування) валюти - дії, спрямовані на недопущення ні чистих активів, ні чистих пасивів у даній валюті. Згідно з фінансовою термінологією страхування означає дію з недопущення двох видів відкритих позицій в іноземній валюті — довгих позицій (володіння довгостроковими активами в іноземній валюті) і коротких позицій (володіння іноземною валютою в більших обсягах, ніж необхідно в короткостроковому плані).

Спот курс – курс обміну протягом не більше 2 робочих днів з моменту досягнення угоди про курс; це курс на ринку на певну дату.

Спот операції - операцій з негайною поставкою, відносять операції з коротким терміном валютування – в межах трьох робочих днів.

Строкові валютні операції – валютні операції, при яких сторони домовляються про поставку визначеної суми іноземної валюти через певний термін після укладання угоди за курсом, що фіксується в момент її укладання.

Форвардна валютна операція - продаж або купівля певної суми валюти з інтервалом в часі між укладанням угоди і виконанням операції за фіксованим курсом на визначену дату в майбутньому.

Форвардний курс – узгоджений курс, обмін за цим курсом здійснюється в майбутньому, понад 3 дня після узгодження.

Частково конвертовані валюти – це валюти, які обмінюються тільки на деякі інші валюти; валюти країн, які зберігають валютні обмеження для певного кола валютних операцій (регулювання переказів і платежів за кордон, вивозу капіталу, золота, цінних паперів та ін.).

Тема 6 Міжнародна торговельна політика

Міжнародна виставка – демонстрація досягнень в галузі виробництва, науки і техніки однієї або декількох країн з метою зацікавити суб'єктів місцевої економіки до підписання протоколів про наміри торгувати або навіть до укладання торговельних угод.

Міжнародна товарна біржа - особливий вид постійно діючого ринку, на якому здійснюються операції з купівлі-продажу масових, якісно однорідних та взаємозамінних товарів.

Міжнародна торгівля – обмін товарами та послугами між державно оформленими національними господарствами.

Міжнародна (світова) ціна — це грошовий вираз інтернаціональної вартості виробництва.

Міжнародний товарний аукціон – спеціально організовані, періодично діючі в певних місцях ринки, на яких шляхом публічних торгів в завчасно обумовлені терміни

та в спеціально визначеному місці проводиться продаж раніше оглянутих товарів, які мають індивідуальні властивості.

Міжнародний ярмарок – один з способів реалізації товарів на періодично діючому і відкритому ринку, що проводиться в одних і тих же місцях, у визначену пору року і в установленій термін, метою якого є демонстрація зразків товарів, що виробляються фірмами, для укладання торговельних угод.

Міжнародні торги - спосіб закупки товарів, розміщення замовлень та видача підрядів, які передбачають залучення пропозицій від кількох постачальників і підрядчиків різних країн і укладення контракту з тим, пропозиція якого найбільш вигідна замовнику за технічними та комерційними умовами.

Протекціонізм – державна політика захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції шляхом використання тарифних і нетарифних інструментів торговельної політики.

Переказний вексель – письмовий наказ здійснити платіж певній особі у певний строк, який виставляється експортером на іноземного імпортера.

Платіжна угода – міждержавний договір, який встановлює систему і порядок міжнародних розрахунків між країнами за торговельними і неторговельними операціями.

Платіжний баланс – статистичний звіт, в якому систематизовано підсумкові дані про зовнішньоекономічні операції даної країни з іншими країнами світу за певний період часу.

Послуги – група статей рахунку поточних операцій платіжного балансу, яка включає транспортні послуги, поїздки і ряд інших послуг (зв'язок, будівництво, а також фінансові, страхові та ін. послуги, які надаються резидентами нерезидентам і навпаки).

Простий вексель – боргове зобов'язання імпортера здійснити платіж.

Рахунок «ЛОРО» – рахунок банку-кореспондента, відкритий у вітчизняному банку (рахунок нерезидента в банку резидента).

Рахунок «НОСТРО» – кореспондентський рахунок, відкритий вітчизняним банком у іноземному банку-кореспонденті (рахунок резидента в банку нерезидента).

Рахунок поточних операцій – розділ платіжного балансу, який відображає результати взаємодії країни з іншими державами світу за певний період часу, а також баланс внутрішніх інвестицій і збережень.

Реекспорт – продаж та вивіз з країни раніше ввезених на її територію товарів, що не піддавались обробці.

Реімпорт – ввезення раніше вивезених за кордон товарів, які не піддавались обробці, тобто це експортні операції, що не відбулись.

Сальдо балансу послуг – різниця між вартістю послуг, які надає країна, і вартістю послуг, які вона імпортує.

Сальдо балансу поточних операцій – сума сальдо торговельного балансу, балансу послуг і некомерційних операцій.

Сальдо торговельного балансу – різниця між вартісним обсягом експорту та імпорту товарів окремої країни.

Світова ціна – грошове вираження інтернаціональної вартості товару, як суспільно необхідних витрат праці на виробництво товару при середньосвітових умовах виробництва та інтенсивності праці.

Модуль II Особливості формування та розвитку світового господарства: напрямки, форми та прояви

Тема 7 Міжнародний науково-технологічний обмін

Багатонаціональна корпорація – головна компанія належить капіталу двох і більше країн, а філії її знаходяться в різних країнах.

Інтернаціоналізація господарського життя - процес виникнення та розвитку стійких економічних взаємозв'язків між національними господарствами (на основі міжнародного поділу праці) і виходу процесів відтворення суспільного продукту за національні кордони.

Інтернаціоналізація капіталу - процес взаємопереплетіння та об'єднання капіталу із різних країн, формами якого є міжнародний обмін підприємницьким і позичковим капіталами.

Міжнародна економічна інтеграція – процес поглиблення економічної взаємодії країн, що призводить до зближення господарських механізмів і набуває форми міждержавних угод та домовленостей, що регулюються міждержавними та наднаціональними органами.

Південноамериканський спільний ринок (МЕРКОСУР) – інтеграційне угруповання у складі: Аргентина, Бразилія, Парагвай, Уругвай.

Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА) – інтеграційне угруповання, що об'єднує США, Канаду та Мексику.

Тема 8 Світовий ринок праці

Вертикальний МПП – поділ праці, при якому виробники з різних країн формують однолінійний технологічний ланцюг та виконують ряд послідовних виробничих операцій.

Горизонтальний МПП - поділ праці, який передбачає виготовлення виробниками різних країн компонентів, які поєднуються у технологічно та технічно складному виробі.

Зона вільної торгівлі – форма міжнародної економічної інтеграції, згідно якої відміняються торговельні обмеження між країнами-учасницями інтеграційного об'єднання і, передусім, усувається митне регулювання торговельних операцій.

Зона преференційної торгівлі – зона з пільговим торговельним режимом, коли дві або декілька країн зменшують взаємні тарифи з імпорту товарів, зберігаючи рівень тарифів у торгівлі з іншими країнами.

Міжнародна економічна система - сукупність національних економічних систем у їх взаємодії на основі міжнародного поділу праці з відповідним механізмом регулювання.

Міжнародне виробниче кооперування – об'єктивний процес розвитку стійких виробничих зв'язків між підприємствами різних країн, що передбачає координацію їх господарської діяльності у виробництві певних видів кінцевої продукції та обмін між учасниками виробничого процесу спільно виробленою частковою продукцією.

Міжнародний поділ праці (МПП) – найвищий ступінь розвитку суспільного поділу праці між країнами, що виражається у стійкій, економічно вигідній спеціалізації окремих країн на виробництві певних видів продукції та у взаємному обміні результатами цієї діяльності між країнами у певних кількісних та якісних співвідношеннях.

Міжнародні економічні відносини – система різноманітних господарських відносин між країнами світу з приводу виробництва, розподілу, обміну і споживання за межами національних кордонів.

Національна економічна система - сукупність взаємопов'язаних в організаційному, технологічному та економічному плані галузей та сфер господарської діяльності в межах державно оформлених національних господарств.

Принципи організації міжнародних економічних відносин (МЕВ) - сукупність міжнародних правил поведінки учасників МЕВ (суверенітет, взаємна вигода, добросовісне виконання міжнародних зобов'язань тощо).

Політичний союз – найвища форма міжнародної економічної інтеграції, в якій поряд з економічною забезпечується й політична інтеграція.

Спільний ринок – форма міжнародної економічної інтеграції, в рамках якої забезпечується вільний рух не тільки товарів, а й послуг, капіталів та громадян (робочої сили).

Тема 9 Міжнародна трудова міграція

«Відплив умів» - міжнародна міграція висококваліфікованих кадрів.

Еміграція – виїзд працездатного населення за межі країни перебування.

Імміграція – в'їзд працездатного населення в країну з-за кордону.

Перекази працівників - грошові перекази і пересилання товарів мігрантами своїм родичам, що залишилися на батьківщині.

Трудовий дохід - заробітна плата та інші виплати у готівковій або натуральній формах, отримані приватними особами-нерезидентами за роботу, виконану для резидентів і оплачену останніми.

Міжнародний ринок праці – сукупність відносин власності між найманими працівниками та роботодавцями різних країн, а також державами щодо умов праці та часткової оплати її результатів.

Міграційне сальдо – різниця між кількістю емігрантів та кількістю іммігрантів.

Міграція населення – переміщення населення через кордони певних територій у зв'язку зі зміною місця проживання, викликане політичними, етнічними, релігійними, військовими, сімейними та іншими причинами.

Міжнародна трудова міграція - процес організованого чи стихійного переміщення працездатного населення між країнами, що носить постійний чи тимчасовий характер, і викликаний економічними причинами.

Переміщення мігрантів - оціночний грошовий еквівалент вартості майна мігрантів, яке вони перевозять з собою при виїзді за кордон.

Приватні неоплачені перекази - оціночний грошовий еквівалент майна, яке перевозиться мігрантами в момент їх виїзду за кордон і наступних пересилань товарів на батьківщину. Включає статті "переміщення мігрантів" і "перекази працівників".

Реєміграція – повернення емігрантів до своєї країни на постійне місце проживання.

Тема 10 Прямі іноземні інвестиції та міжнародне виробництво

Асоційована(змішана) компанія (associate) – відрізняється від дочірньої меншим впливом батьківської фірми, якій належить суттєва, але не основна частина акцій.

Багатостороннє агентство гарантії інвестицій – функціонує з 1990 р., його спрямована на розповсюдження потоку прямих іноземних інвестицій серед країн-членів. БАГІ забезпечує гарантії інвестицій, захищаючи інвесторів від некомерційних ризиків.

Дочірня компанія (subsidiary) – реєструється як самостійна компанія і має статус юридичної особи з власним балансом. Контролює її батьківська компанія, яка володіє частиною акцій або всім капіталом.

Злиття і поглинання – форми концентрації капіталу, які здобули значного поширення в сучасних умовах.

Країна базування – країна, якій розміщено головний підрозділ міжнародної корпорації.

Контракти на управління – передача на певний період за встановлену плату управлінського досвіду або частини управлінського персоналу з метою технічної допомоги іноземній фірмі.

Спільне підприємництво – спільна підприємницька діяльність господарюючих суб'єктів різних країн, яка передбачає розподіл доходів і ризиків при її веденні.

Спільне підприємство – організаційно-правова форма ведення спільного підприємництва.

Іноземні облігації – цінні папери, які розміщуються позичальником в іншій країні, але в своїй національній валюті. Наприклад, облігації іноземців, які обертаються в США, називаються “янкі бондз”, в Японії – “самураї бондз”, у Великій Британії – “бульдогз”.

Інвестиційна позиція – співвідношення активів, якими володіє країна за кордоном, і активів, якими володіють нерезиденти в даній країні.

Кваліфікаційна іноземна допомога – іноземна інвестиція, розмір якої становить не менше 20% статутного капіталу і при цьому не може бути меншою суми, еквівалентній: 100 тис. дол. для банків та 50 тис. дол. для підприємств.

Маржа – різниця між цінами, курсами, ставками; надбавка до орієнтира – вартості певного кредиту.

Міжнародна економічна допомога – надання капіталу у грошовій і / або товарній формі суб'єктами однієї країни у власність суб'єктам іншої країни на умовах безоплатності та неповернення.

Міжнародні інвестиції – це довгострокові вкладення капіталу за кордоном з метою отримання прибутку.

Міжнародна корпорація – форма структурної організації великої корпорації, що здійснює прями іноземні інвестиції в різні країни світу.

Опціон – це угода між двома сторонами про передання права (для покупця) та зобов'язання (для продавця) купити або продати відповідний актив (цінні папери, валюту та ін.) за відповідною (фіксованою) ціною у заздалегідь узгоджену дату або протягом узгодженого строку. Опціон дає одній із сторін угоди право вибору виконати контракт або відмовитися від його виконання.

Проміжкові – для змішаних форм вивезення капіталів, товарів і послуг, наприклад, у вигляді виконання підрядних робіт (інжиніринг).

Ринок цінних паперів – інвестиційний сектор міжнародного фінансового ринку, сфера наднаціонального обігу цінних паперів.

Офшорна зона – країни або певні території країн, в яких уряди з метою створення сприятливого підприємницького клімату надають компаніям ряд пільг.

Офшорна компанія – компанії, створені в офшорних зонах. Мають практично необмежену свободу в розпорядженні заробленими коштами, можуть здійснювати будь-які торговельні та фінансові операції по всьому світу без обмежень, до них застосовується спрощений митний режим та зведений до мінімуму режим реєстрації.

Паушальний податок – це загальна сума податку без диференціації його на складові частини.

Прямі іноземні інвестиції – вкладення підприємницького капіталу за кордоном з метою забезпечення довготермінових економічних інтересів в країні вкладення, що забезпечує інвестору контроль над об'єктом інвестування.

Прямі зарубіжні інвестиції – вкладення підприємницького капіталу резидентом однієї країни в підприємства, розташовані на території іншої країни, з метою реалізації довготермінових економічних інтересів.

Рух підприємницького (інвестиційного) капіталу – довгострокові іноземні і зарубіжні інвестиції з метою отримання їх власниками підприємницького прибутку у вигляді створення філій, дочірніх компаній, СП і просто у вигляді участі у капіталу, що призводить до створення власності за кордоном.

Стратегічні альянси – довірчі довгострокові відносини між фірмами, що дозволяють кожній з них ефективно досягати довгострокових цілей, координувати та оптимізувати використання спільних ресурсів і мінімізувати трансакційні витрати.

Транснаціональна корпорація – корпорація, в якій головна компанія належить капіталу однієї країни, а філії знаходяться в багатьох країнах.

Територія пріоритетного розвитку (ТПР) – спеціально визначена частина території держави, на якій запроваджується особливий (пільговий) режим інвестиційної діяльності, спрямований на залучення інвестицій та забезпечення соціально-економічного розвитку регіону.

Транснаціональний банк – банк, що досягнув такого рівня міжнародної концентрації та централізації капіталу, який дає йому змогу брати участь в економічному розділі світового ринку позикових капіталів та кредитно-фінансових установ.

Франчайзинг – це передача продавцем (франшизером) права на використання своєї торгової марки покупцю (франшизі).

Тема 11 Міжнародне портфельне інвестування

Портфельні інвестиції – вкладення капіталу в іноземні цінні папери підприємств у розмірах, що не забезпечують права власності або контролю над ними.

Підрядне виробництво - зв'язки на основі внутрішньогалузевої спеціалізації.

Підприємство з іноземними інвестиціями – акціонерне або неакціонерне підприємство, в якому прямому інвестору-резиденту даної країни належить більше 10% звичайних акцій і голосів (в акціонерному підприємстві) або їх еквівалент (в неакціонерному підприємстві).

Приймаюча країна – країна, в якій міжнародна корпорація має дочірні, асоційовані компанії або філіали, засновані за участю прямих інвестицій.

«Проекти під ключ» - контракти на будівництво підприємств, які передаються власникові для експлуатації у стані їх повної готовності.

Прямий інвестор – державні і приватні організації, фізичні і юридичні особи, а також їх об'єднання, які володіють підприємствами з прямими інвестиціями за кордоном.

Тема 12 Міжнародний кредит

Акцептні кредити – застосовуються у формі акцепту тратти імпортером або банком.

Акцептно-рамбурсний кредит – банк імпортера в межах узгоджених лімітів кредитування виставляє безвідкличні акредитиви на банк експортера, котрий зобов'язується акцептувати трати й оплатити їх з настанням терміну.

Банківський кредит – позика, пов'язана з кредитними відносинами між банками різних країн.

Бланкові кредити – кредити, надані просто під зобов'язання боржника вчасно погасити, документом при цьому виступає соло-вексель з одним підписом позичальника.

Валютний ринок - обслуговує міжнародний платіжний обіг, пов'язаний з оплатою грошових зобов'язань юридичних і фізичних осіб різних країн; Валютні (грошові) кредити – кредити, надані у грошовій формі: у національній або іноземній валюті.

Варанти – це опціон на придбання певної кількості акцій (варант акцій) або облігацій (варант облігацій) за ціною виконання в будь-який момент часу до закінчення строку дії варанту. Варанти звичайно випускаються як додаток до якогось боргового інструменту, наприклад облігації, щоб зробити його привабливішим для інвестора.

Вексельний кредит – кредит, при якому експортер укладає угоду про продаж товару, а потім виставляє перевідний вексель на імпортера, який, одержавши комерційні документи, акцептує його, тобто дає згоду на оплату в визначений термін.

Ввезення капіталу – періодичний приплив іноземного капіталу в дану країну.

Відділення (branch) – не є самостійними компаніями та юридичними особами і на всі 100% належать батьківській фірмі. Відділення можуть мати форму представництва головної компанії за кордоном, партнерства, у тому числі і з місцевими підприємцями, рухомого майна (кораблі, літаки, нафтові платформи), що належить головній компанії і функціонує за кордоном не менше 1 року.

Внутрішні кредити – це кредити, що надаються національними суб'єктами для здійснення зовнішньоекономічної діяльності іншим національним суб'єктам.

Відділення – фірма, яка не є самостійною юридичною особою і на всі 100% належить материнській компанії. Може мати форму представництва материнської компанії за кордоном; партнерства, у тому числі з місцевими фірмами; рухомого майна, що належать материнській компанії і функціонують за кордоном не менше 1 року.

Грошовий ринок – система відносин попиту і пропозиції фінансових ресурсів, що надаються на короткостроковий термін.

Депозитні сертифікати – документи, які свідчать про вкладення грошових коштів, поміщення їх на депозитний рахунок у банк під оголошену ставку відсотка;

Довгострокові кредити – кредити, що надаються на строк понад 5-7 років.

Експортний кредит – надається банком країни-експортера банку країни-імпортера (чи безпосередньо імпортеру) для кредитування поставок машин, устаткування і т.п.

Єврокредит – кредит, що надається у валюті, яка є іноземною для банку, що видає такий кредит.

Євроноти – цінні папери, які випускають корпорації на строк від трьох до шести місяців зі змінною ставкою, яка базується на ЛІБОР.

Єврооблігації – боргові зобов'язання, що випускаються позичальником при отриманні довгострокової позики на євrorинку. Вони розміщуються одночасно на ринках декількох країн і номіновані у валюті, яка є для кредитора іноземною.

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) – функціонує з 1991 р. з метою сприяння економічним реформам у країнах Східної Європи та колишнього СРСР.

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) – створений у 1958 р. як фінансова організація ЄС, яка забезпечує довгострокові позики для сприяння збалансованого і рівномірного розвитку країн Союзу.

Європейський фонд валютного співробітництва (ЄФВС) – створений у 1973 р. в межах європейської валютної системи, надає кредити країнам – членам ЄС для покриття дефіциту платіжного балансу та виконує функції кредитно-розрахункового обслуговування.

Забезпечені кредити – кредити, забезпечені нерухомістю, товарами, документами, цінними паперами, золотом та іншими цінностями як заставою.

Зв'язані кредити – надаються на конкретні цілі, обумовлені в кредитній угоді.

Зовнішній борг – фінансові зобов'язання держави (зовнішні позики та несплачені за них відсотки іноземним кредиторам на певну дату).

Комерційні кредити – надаються для закупівлі певних видів товарів і послуг.

Компенсаційні та надзвичайні кредити (ССФФ) – кредити МВФ для компенсації скорочення експортного виторгу за незалежними від країни-позичальника причинами (на 3-5 років). Викуп національної валюти здійснюється у строк до 5 років, звичайно на умовах 3,25% річних.

Компенсаційні угоди – форма довгострокового кредитування, за якої в рахунок погашення кредиту здійснюються зустрічні поставки продукції, виробленої на обладнанні, під купівлю якого був наданий кредит.

Контокорент – одна з найстаріших, особливих форм банківських операцій, згідно з якою кредитна операція передбачає відстрочку платежу, який мав би бути здійсненим за відсутності контокорентної угоди.

Короткострокові кредити – кредити, що надаються на строк до 1 року. Кредит за відкритим рахунком проводять через відповідні рахунки банків імпортера та експортера.

Згідно з борговою угодою експортер записує на рахунок імпортера його борг у сумі, еквівалентній загальній вартості відвантажених товарів із заліком відсотків, що нараховуються. Імпортер, у свою чергу, зобов'язується в термін, який вказано в угоді, погасити суму кредиту та сплатити відсотки.

Інвестиційні кредити – надаються для будівництва конкретних об'єктів, погашення заборгованості, придбання цінних паперів;

Іноземні (зовнішні) кредити – це кредити, що надаються іноземними кредиторами національним позичальникам для здійснення зовнішньоекономічних операцій.

Лізинг – кредитування купівлі машин, обладнання, споруд виробничого призначення на основі укладання орендної угоди, за якої орендар сплачує орендну плату частинами та орендодавець зберігає право власності на товари до кінця терміну.

ЛІБОР – відсоткова ставка, запропонована на Лондонському міжбанківському ринку депозитів, за якою провідні банки Лондона надають позиковий капітал у певній валюті іншим банкам. Вона служить базовою ставкою для багатьох операцій на міжбанківському ринку позикових капіталів.

Лізинг – кредитування купівлі машин, обладнання, споруд виробничого призначення на основі укладання орендної угоди, за якої орендар сплачує орендну плату частинами та орендодавець зберігає право власності на товари до кінця терміну.

Лондонський клуб – консультативний комітет найкрупніших приватних банків-кредиторів, що засідає з приводу переговорів з урядами країн-боржників з питань реструктуризації їх приватної заборгованості, які ведуться, як правило, одним з банків за дорученням решти банків, що є учасниками консультативної ради.

Міжбанківський ринок – ринок, на якому залучаються тимчасово вільні грошові ресурси кредитних закладів і розміщуються у формі міжбанківських депозитів на короткі строки (1,3,6 місяців, до 1-2 років);

Міжнародна асоціація розвитку (МАР) – заснована у 1960 р. з метою доповнити діяльність МБРР в напрямі довгострокового фінансування найбільш бідніших країн світу. Міжнародна фінансова корпорація - заснована в 1956 р. для сприяння розвитку приватного підприємництва в країнах, що розвиваються.

Міжнародний рух капіталу – однобічне переміщення за кордон певних вартостей у товарній і / або грошовій формі з метою отримання їх власниками прибутків, позичкових процентів чи інших здобутків.

Міжнародний банк реконструкції та розвитку (Світовий банк) - заснований одночасно з МВФ як частина нової структури в системі організації міжнародного співробітництва на Бреттон-Вудській конференції в 1944 р.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) – це міжурядова валютно-кредитна організація, яка виконує функції регулювання, фінансування, нагляду та консультування держав-членів у сфері валютно-фінансових відносин. Створений на міжнародній конференції в м. Бреттон-Вудсі (США) в 1944 р., розпочав працювати з 1947 р., має статус спеціалізованого закладу ООН.

Міжнародний кредит – форма руху позикового капіталу у сфері МЄВ, пов'язана з наданням валютних і/або товарних ресурсів на умовах повернення, терміновості, платності і забезпеченості.

Надстрокові кредити – добові, тижневі, до трьох місяців.

Обліковий ринок – ринок, на якому основними інструментами є казначейські й комерційні векселі та інші види короткострокових зобов'язань;

Овердрафт - при наданні овердрафту банк здійснює списання коштів з рахунку клієнта у розмірах, більших ніж залишки на його рахунку, відкриваючи таким чином кредит. Угода про овердрафт кожного разу укладається знову і означає тільки одну домовленість про надання кредиту, тоді як за контокорентом передбачається автоматичне продовження кредитування протягом усього контокорентного періоду.

Паризький клуб – неформальна організація урядів головних держав-кредиторів світу, що здійснює нагляд за рівнем державної заборгованості країн-боржників та бере участь у розробці угод щодо перенесення термінів сплати чи реструктуризації зовнішнього боргу.

Ринок капіталів – система довгострокових позик на міжнародному рівні, коли капітал використовується позичальниками для фінансування капіталовкладень.

Розширене кредитування (ЕФФ) – кредити МВФ для реалізації середньострокових програм (3-4 роки) подолання труднощів платіжного балансу, причиною яких є макроекономічні та структурні проблеми, які надаються за ставкою 4,5% річних.

Розширене фінансування (ЕСАФ) – кредити МВФ для структурної перебудови зовнішніх розрахунків, якщо наявні серйозні порушення платіжного балансу (до 3 років), відсоткова ставка 0,5%.

Роловерний кредит – кредит, що видається на 5-10 років з поділом всього терміну на періоди по 3-6 місяців, при якому тверда відсоткова ставка встановлюється лише для першого періоду, а для кожного наступного коригується з врахуванням зміни цін та валютних курсів на міжнародному грошовому ринку.

Резервні кредити (“стенд-бай”) – кредит МВФ для стабілізації платіжного балансу, дефіцит якого має тимчасовий або циклічний характер, в межах одного-двох років з можливим його продовженням до 4-5 років, за середньою ставкою 3,25%.

Рух позикового капіталу – позики у грошовій і / або грошовій формі, яка надається кредитором однієї країни позичальнику іншої на умовах терміновості, повернення, гарантованості і платності, і не призводить до створення власності за кордоном.

Світовий фінансовий ринок – система відносин попиту і пропозиції щодо фінансового капіталу, що функціонує у міжнародній сфері в якості покупних і платіжних засобів, кредитів, інвестиційних ресурсів.

Своп – це угода між двома контрагентами про обмін у майбутньому платежами відповідно до визначених у контракті умов.

Сек'юритизація кредитів – операції по зменшенню кредитних ризиків. На суму виданого клієнту кредиту банки випускають цінні папери типу облігацій, що вільно обертаються на ринку, і таким чином страхуючи навіть самі проблематичні кредити.

Середньострокові кредити – кредити, що надаються на строк від 1 до 5 років.

Синдиковані кредити – надаються декількома банками одному позичальнику. Створення синдикату банків дозволяє об'єднати ресурси його учасників для проведення великих кредитних операцій.

Стабілізаційний (“буферний”) кредит (БСФФ) – кредит МВФ для фінансування запасів сировини в зв'язку з несприятливою кон'юнктурою на світових ринках (на 3-5 років).

Товарні кредити – міжнародні кредити, що надаються експортерами своїм покупцям у товарній формі з умовою майбутнього покриття платежем у грошовій чи іншій товарній формі.

Факторинг – форма фінансування зовнішньоторговельних операцій шляхом купівлі банком чи спеціалізованою факторинговою компанією права вимоги щодо виплат за фінансовими зобов'язаннями за поставлені товари чи надані послуги.

Фінансовий кредит – позика, яка не має цільового призначення і може бути використана на будь-які цілі.

Фірмовий кредит – позика, яка надається фірмою-експортером однієї країни імпортеру іншої у вигляді відстрочки платежу при реалізації товару чи послуг.

Фондовий ринок (ринок капіталів) – система довгострокових позик на міжнародному рівні, коли капітал використовується позичальниками для фінансування капіталовкладень.

Форвардний контракт – це контракт між двома сторонами про майбутню поставку предмета договору. Форвардний контракт – це тверда угода, тобто угода, обов’язкова до виконання.

Форфейтинг – форма фінансування зовнішньоторговельних операцій шляхом купівлі банком-форфейтором в експортера векселів і інших платіжних і боргових документів, акцептованих імпортером.

Ф’ючерсний контракт – це контракт, який укладається на біржі між двома сторонами про майбутню поставку предмета договору. Ці контракти укладаються з метою хеджування, гри на курсовій різниці і, як правило, рідко мають своєю метою виконання реальної поставки активу.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Герасимчук В. Г. Міжнародна економіка : навчальний посібник / В. Г. Герасимчук, С. В. Войтко. – К. : Знання, 2009. – 302 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
2. Киреев А. П. Международная экономика : в 2 ч. : учебное пособие для вузов / А. П. Киреев. – М. : Международные отношения, 2001. – Т. 1. – 416 с.
3. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях : навчальний посібник Ю. Г. Козак, В. В. Ковалевський, К. І. Ржепішевський та ін. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 676 с.
4. Міжнародна економіка : навчальний посібник / Міністерство освіти і науки України, Національна академія управління ; ред. В. Є. Сахаров. – К. : Ін Юре, 2008. – 432 с.
5. Міжнародна економіка : навчальний посібник / ред. С. В. Фомішин. – Львів : Новий світ-2000, 2012. – 448 с. – (Вища освіта в Україні).
6. Міжнародна економіка : навчальний посібник / Ю. Г. Козак, Д. Г. Лук'яненко, Ю. В. Макогон та ін. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.
7. Міжнародна економіка : навч.-метод. посібник для самот. вивч. дисц. / А. М. Поручник, Я. М. Столярчук, О. Д. Павловська та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Поручника. – К. : КНЕУ, 2005. – 160 с.
8. Міжнародна економіка : підручник / КНУ ім. Тараса Шевченка; ред. А. П. Румянцев. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2006. – 479 с.
9. Міжнародна економіка : підручник / Мін-во освіти і науки України ; ред.: Ю. Г. Козак, Д. Г. Лук'яненко, Ю. В. Макогон. – 3-тє вид., доп. І перероб. – К. : ЦУЛ, 2009. – 560 с.
10. Міжнародна економіка / ред. Ю. Г. Козак. – 2-ге вид., перероб і доп. – К. : ЦУЛ, 2008. – 1118 с.
11. Одягайло Б. М. Міжнародна економіка : навч. посіб. / Б. М. Одягайло. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2006. – 407 с.

Додаткова

12. Глобалізація і безпека розвитку : монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко [та ін.]. – К. : КНЕУ, 2001.
13. Дэниелс Д. Международный бизнес: внешняя среда и деловые операции ; пер. с англ. / Джон Д. Дэниелс, Ли Х. Радеба. – М. : Дело ЛТД, 1994. – 784 с.
14. Економіка зарубіжних країн : підручник. – 2-ге вид. / А. С. Філіпенко, В. А. Вергун, І. В. Бураківський [та ін.]. – К. : Либідь, 1998.
15. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко. – 4-те вид., стер. – К. : Знання-Прес, 2003. – 406 с.
16. Кордон М. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України : навчальний посібник / М. В. Кордон. – 2-ге вид. – К. : ЦУЛ, 2010. – 172 с.
17. Липов В. В. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини : навчально-практичний посібник. Модуль І: Світова система господарювання / В. В. Липов ; Мін-во освіти і науки України. – К. : Професіонал, 2008. – 368 с.
18. Лук'яненко Д. Г. Економічна інтеграція та глобальні проблеми сучасності : навчально-методичний посібник / Д. Г. Лук'яненко. – К. : КНЕУ, 2005. – 206 с.

19. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения : учебник /под ред. Л. Н. Красавиной. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 2007. –576 с.
20. Міжнародна економіка : навчальний посібник / Мін-во освіти і науки України, Одеський держ. економ. ун-т ; ред. Ю. Г. Козак. – К. : АртЕк, 2002.
21. Міжнародні економічні відносини. Система регулювання міжнародних економічних відносин / А. С. Філіпенко, І. В. Бураківський, В. С. Будкін [та ін.]. – К. : Либідь, 1994.
22. Міжнародна економіка : підручник / Мін-во освіти і науки України, Нац. металургійна академія України ; ред. В. М. Тарасевич. – К. : ЦНЛ, 2006. –224 с.
23. Міжнародна інвестиційна діяльність : підручник / за ред. Д. Г. Лук'яненка. – К. : КНЕУ, 2003. – 387 с.
24. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України : підручник /В. Є. Новицький. – К. : КНЕУ, 2003.
25. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер ; пер. с англ. – М. :Международные отношения, 1993.
26. Соколенко С. І. Сучасні світові ринки та Україна : наук. вид. / С. І. Соколенко. – К. : Демос, 1995.
27. Тодаро М. П. Экономическое развитие : учебник / М. П. Тодаро ; пер. с англ. ; под ред. С. М. Яковлева, Л. З. Зевина. – М. : Экономический факультет МГУ, ЮНИТИ, 1997.
28. Циганкова Т. М. Міжнародна торгівля : навч. посібник / Т. М. Циганкова, Л. П. Петрашко, Т. В. Кальченко. – К. : КНЕУ, 2001. – 487 с.
29. Циганкова Т. М. Міжнародні організації : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Т. М. Циганкова, Т. Ф. Гордєєва. – К. : КНЕУ, 2003. – 183 с.
30. Чужиков В. І. Економіка зарубіжних країн : навчальний посібник / В. І. Чужиков. – К. : КНЕУ, 2005.
31. Шевчук В. О. Міжнародна економіка: теорія і практика : підручник / В. О. Шевчук. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 663 с.
32. Солонінко К.С. «Міжнародна економіка» навчальний посібник: Київ «Кондор», 2008р.

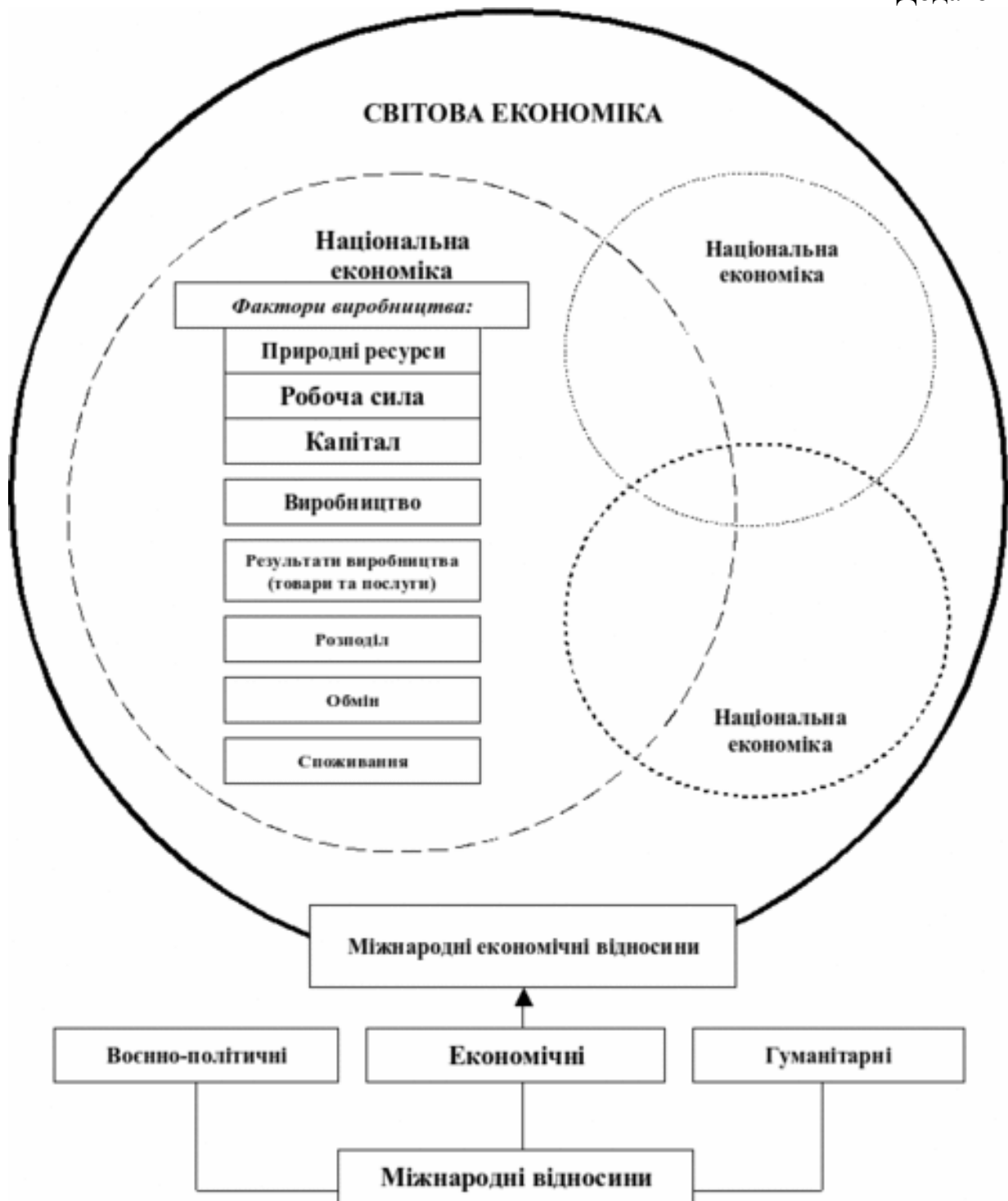
Інформаційні ресурси

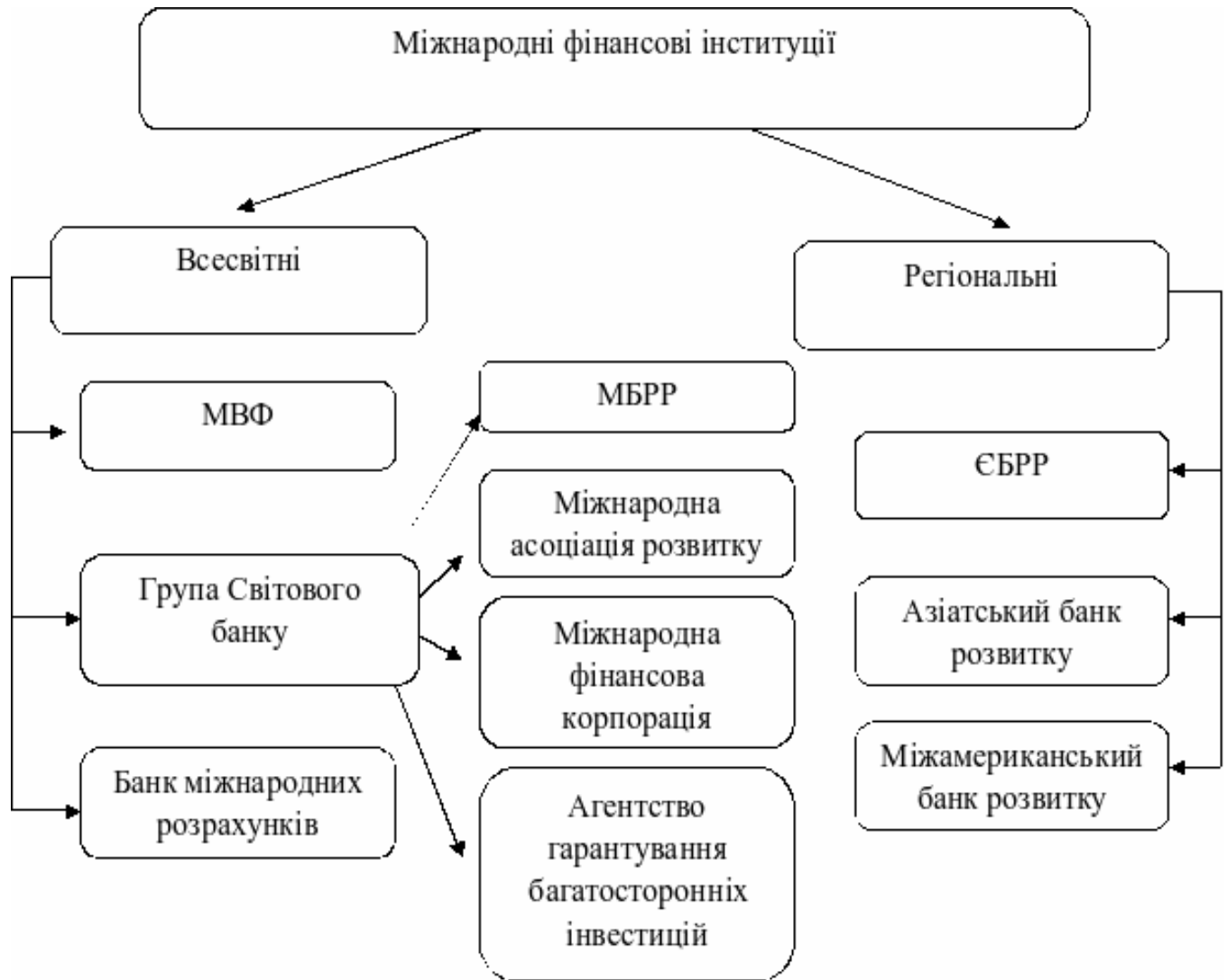
1. Цифровий репозиторій ХНАМГ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua>
2. Кабінет Міністрів України: <http://www.kmu.gov.ua>
3. Верховна Рада України: <http://www.rada.gov.ua>
4. Міністерство економічного розвитку і торгівлі: <http://www.me.gov.ua>
5. Міністерство фінансів: <http://www.minfin.gov.ua>
6. Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку: <http://www.ssmc.gov.ua>
7. Державний служба статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Національний банк України: <http://www.bank.gov.ua>
9. Світовий банк: <http://www.worldbank.org.ru>.

Рис. 1.4. Структура міжнародної економіки за рівнем економічного розвитку країн

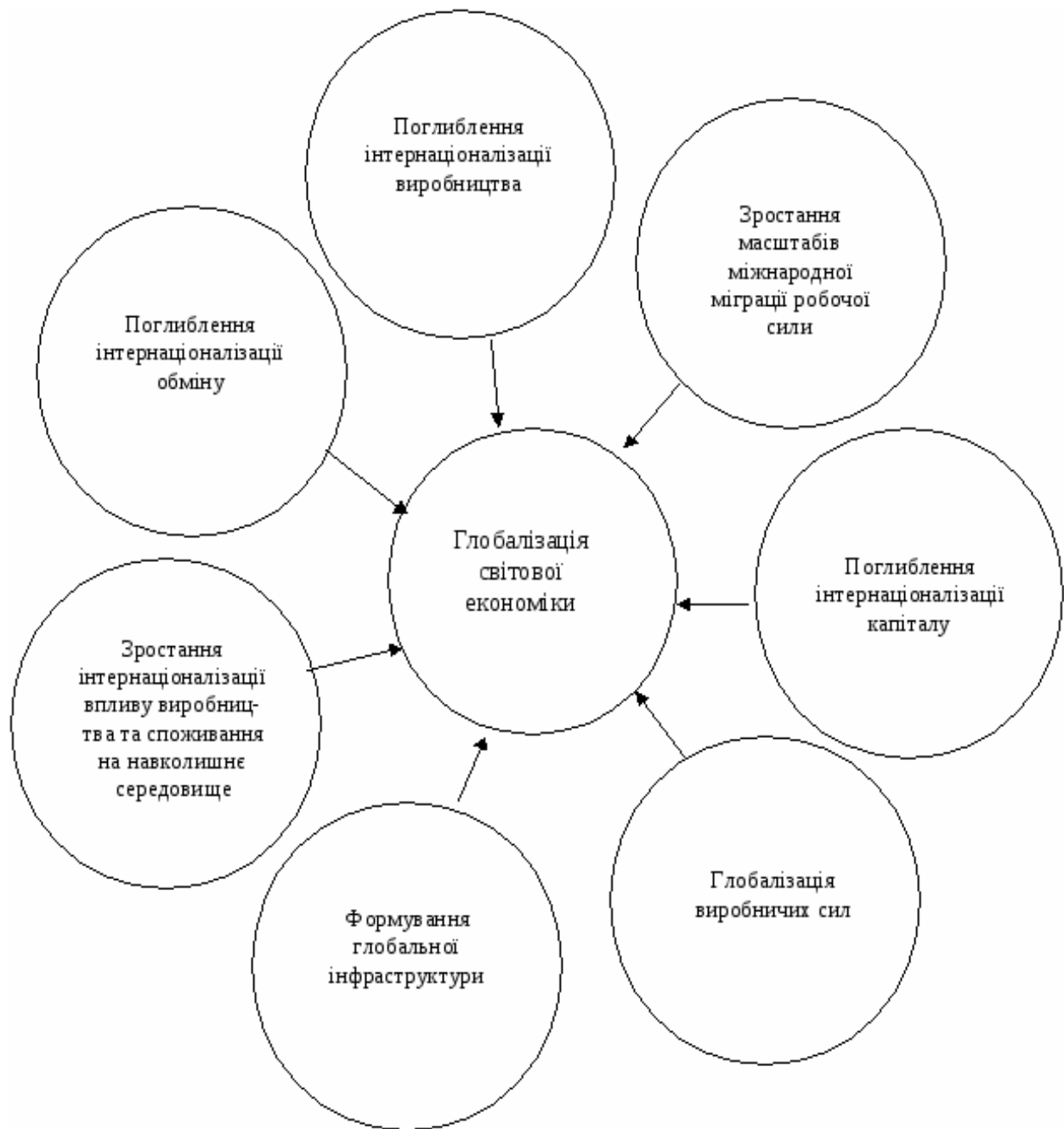

Таблиця 1.2

Форми регулювання міжнародних економічних відносин

Міжнародне регулювання та нагляд	Економічні		Фінансові
	Міжнародні організації		
Форми МЕВ	Міжнародна торгівля	Міжнародний рух факторів виробництва	Міжнародні валютно-фінансові відносини
Державне регулювання	Регулювання зовнішньої торгівлі	Регулювання руху факторів виробництва	Валютне, банківське та фіскальне регулювання
	Мікроекономічна політика		Макроекономічна політика
Базові поняття	Світове господарство		
	Світовий ринок		
	Міжнародний поділ праці		

Джерело: Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х частях. Ч.1. Учеб. пособие. — М.: Международные отношения, 1997. — С. 40.

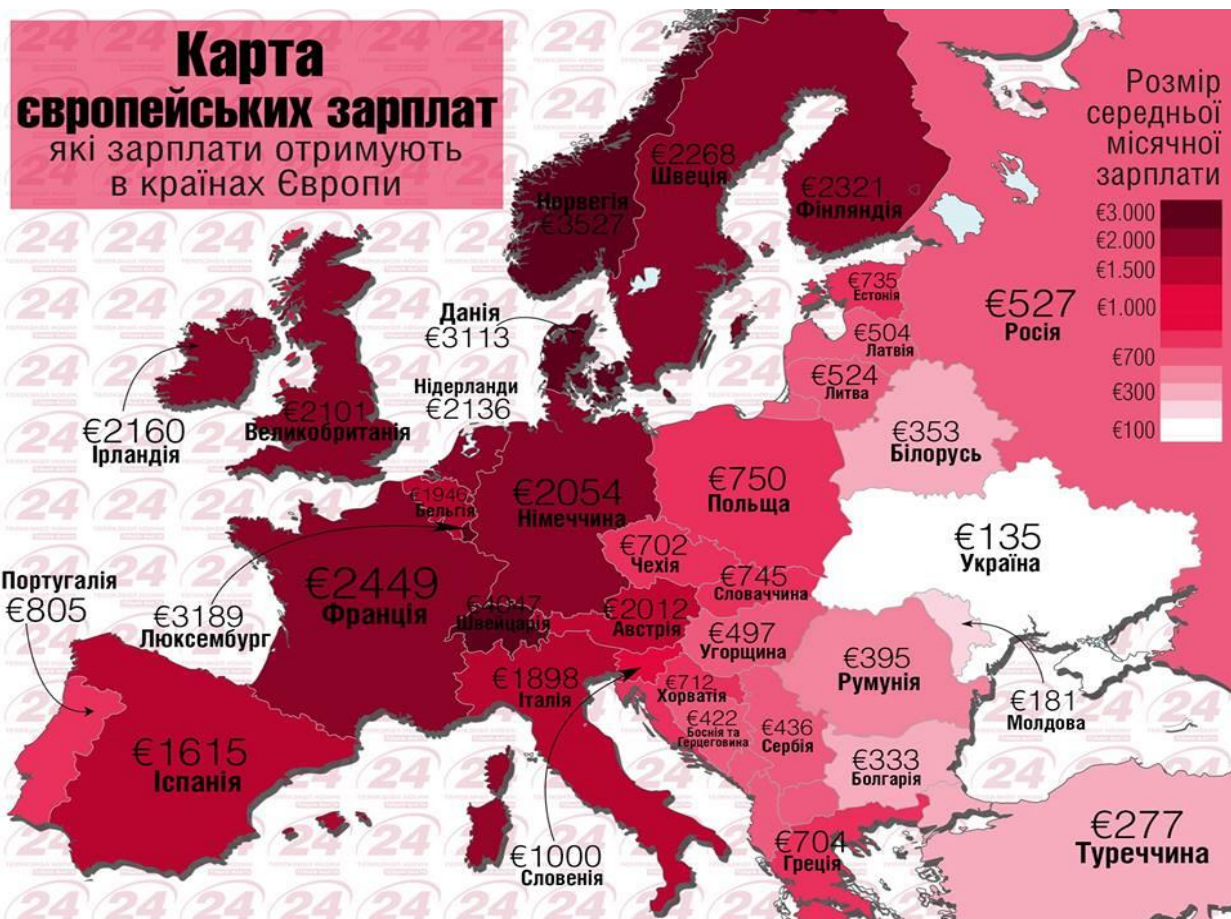
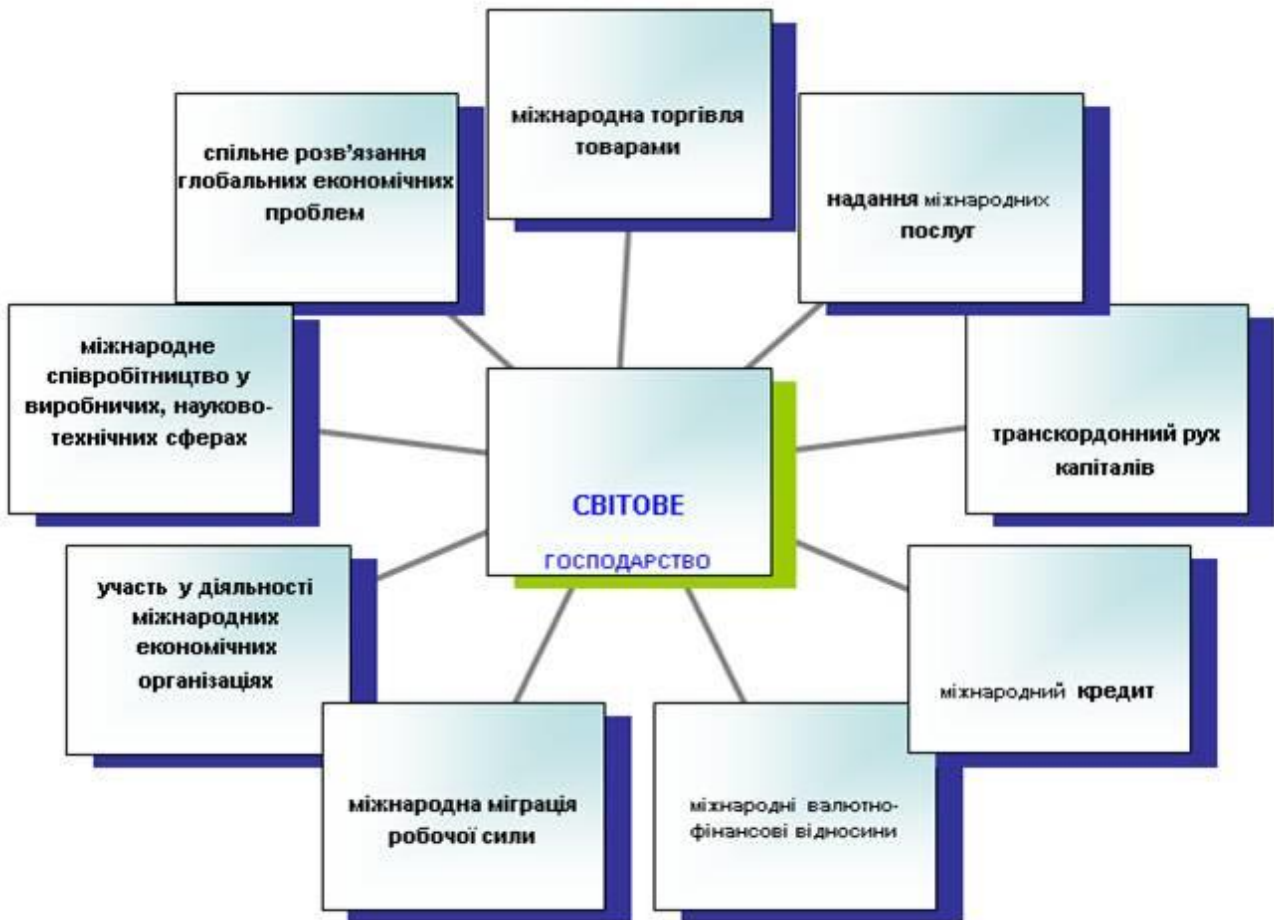

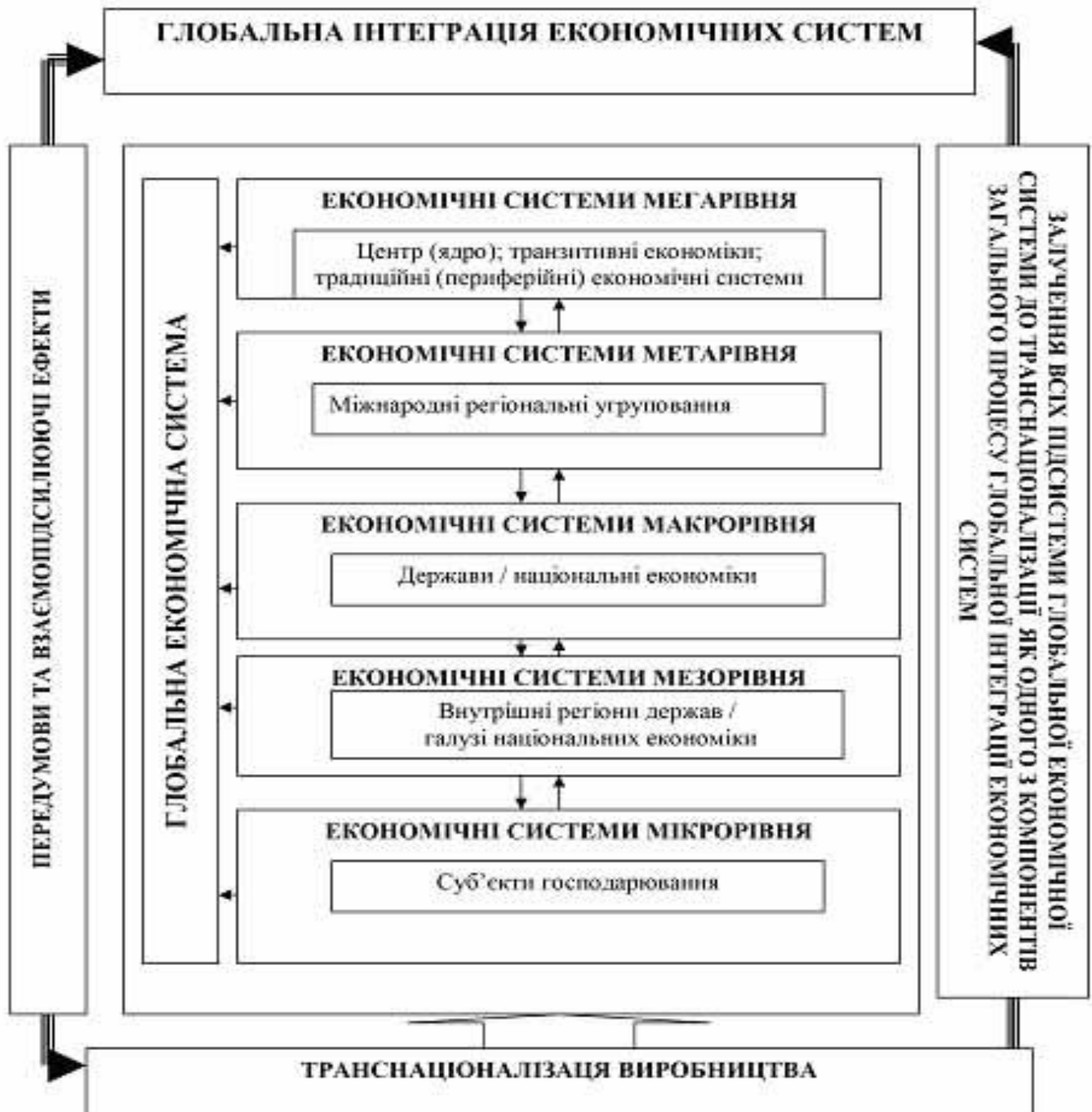
Мал. Глобалізація світової економіки та її складові.

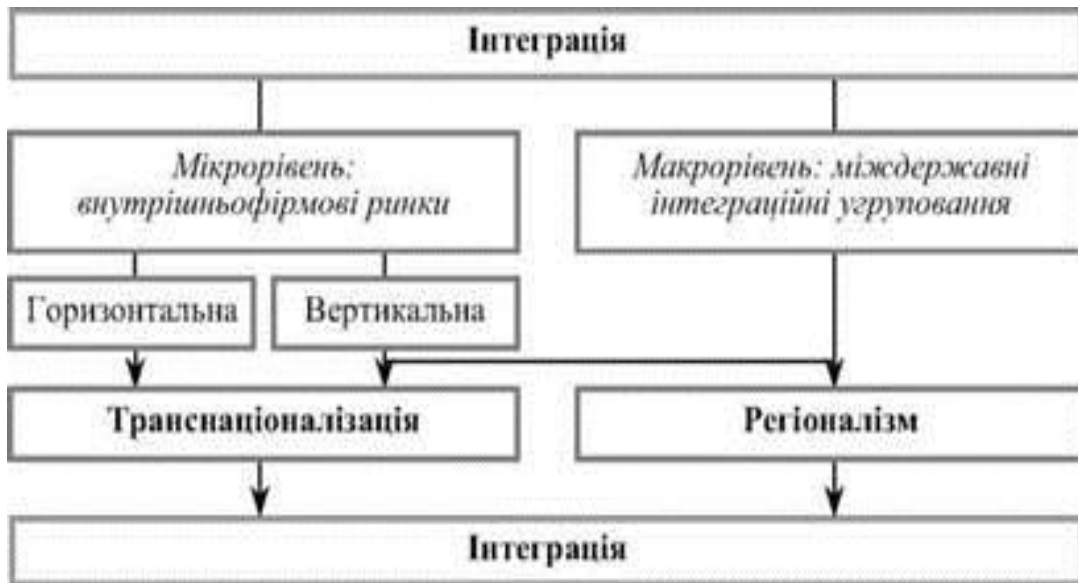

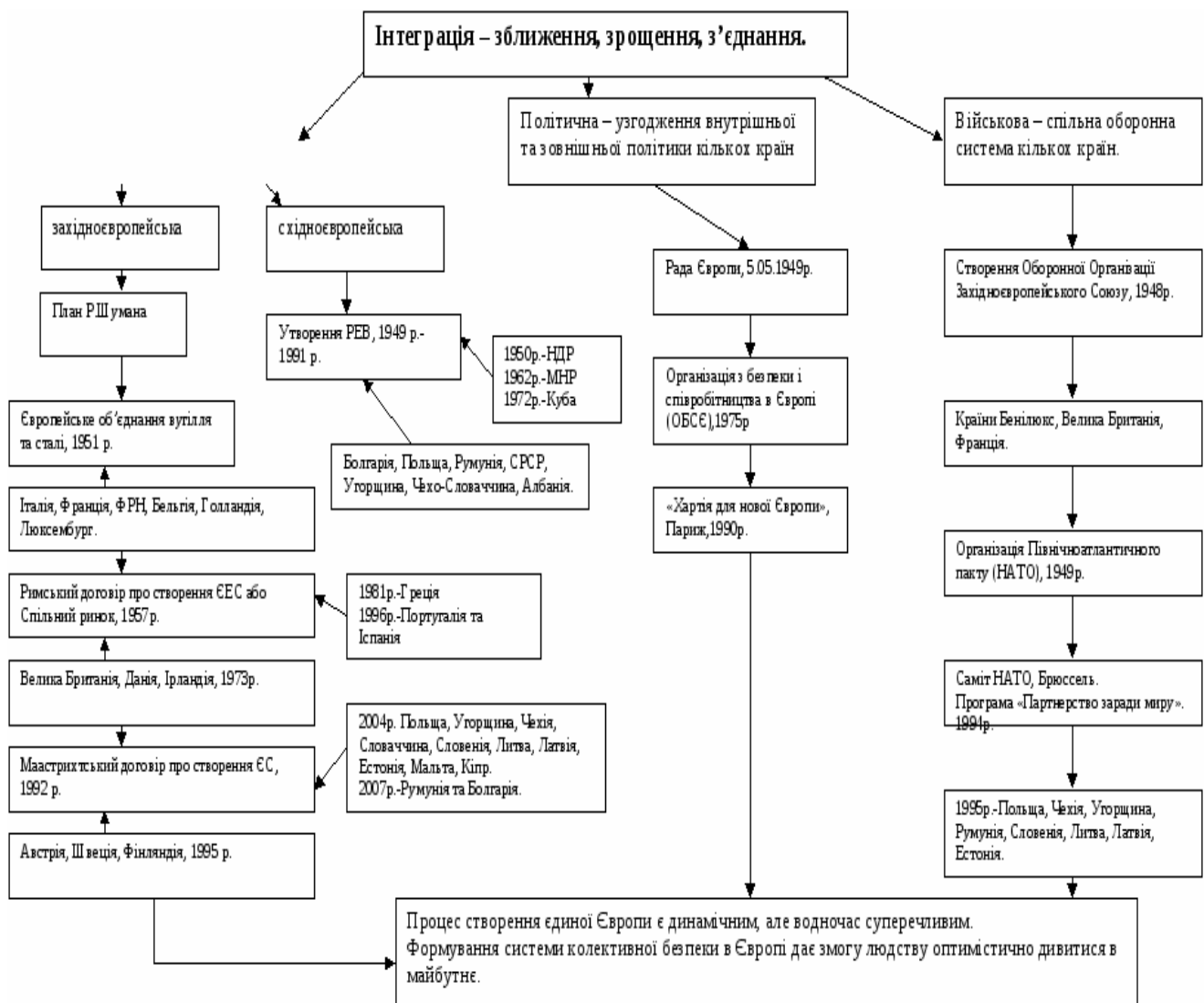

Рис. 2.9. Шляхи та етапи формування міжнародних регіональних інтеграційних угруповань

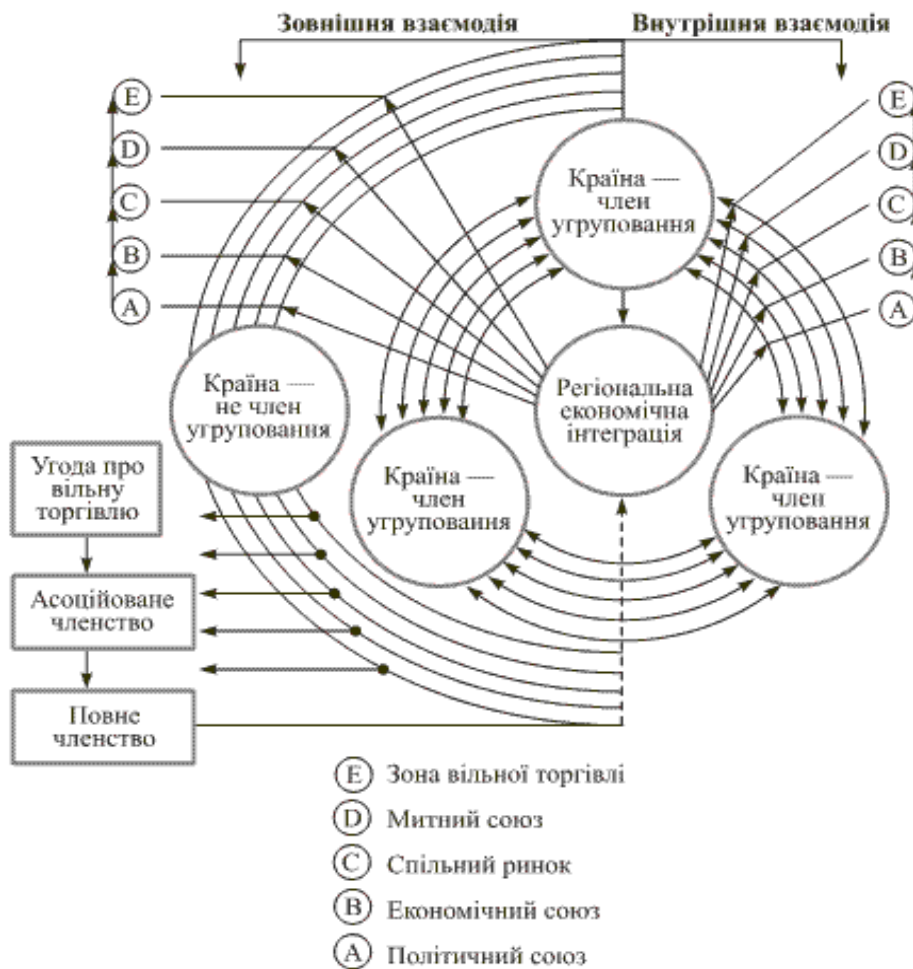

Рис. 2.5. Внутрішня і зовнішня взаємодія у процесі регіональної інтеграції

Для нотаток

Зеліч (Яцко) Вікторія Вікторівна

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Навчально-методичний комплекс

Умовн. друк. арк. 4,6
Підписано до друку 31.08.2015 р.
Зам.№75/2

Редакційно-видавничий відділ
ДВНЗ «УжНУ»
88015, м. Ужгород, вул. Заньковецької, 89
dep-editors@uzhnu.edu.ua

